

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV VĚD O UMĚNÍ A KULTUŘE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KLÁŠTER SVATÁ DOBROTIVÁ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Autor práce: Jana Šmejkalová

Studijní obor: Dějiny umění

Ročník: 3.

2017

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 9. 5. 2017

.....

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala panu doc. PhDr. Michalu Šroňkovi, CSc. za vedení této bakalářské práce, velmi cenné rady a připomínky. Další dík patří i všem, kteří mě v mém úsilí podporovali.

Anotace

Jana Šmejkalová

Klášter Svatá Dobrotivá

Autorka se ve své práci bude zabývat stavební historií a architektonickým popisem augustiniánského kláštera Svaté Dobrotivé s kostelem Zvěstování Panny Marie a Svaté Dobrotivé v Zaječově. Dále se zaměří na historii, která sakrální stavbu doprovází, a to především od jejího založení, přes nelítostné vyplenění v době husitské, následnou snahu o obnovu na konci 15. století, opětovný úpadek v 16. století až po znovuvzkříšení v době pobělohorské. Text bude pojednávat i o nepříliš známém kultu sv. Benigny, jejíž ostatky byly do kláštera převezeny z Říma. Dalším předmětem zkoumání bude socha Svaté Dobrotivé, v níž byl dříve vložen relikviář s ostatky, a která je dnes zapůjčena v Národní galerii v Praze. V neposlední řadě se autorka zaměří i na uměleckohistorický rozbor početného mobiliáře kostela, který je především z 18. a z části i z 19. století. Mobiliář sestává zejména ze závěsných obrazů a oltářů. V kostele se nachází obrazy od J. P. Molitora a J. Matthausera. Svou bakalářskou prací by chtěla autorka upozornit na samotnou existenci kláštera, kromě historie kláštera shrnout i dosavadní bádání o takřka neznámé světici a uměleckohistoricky zhodnotit dochovaný mobiliář v klášterním chrámu.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Klíčová slova: Klášter Svatá Dobrotivá, Kostel Zvěstování Panny Marie, socha sv. Dobrotivé, sv. Benigna, augustiniánský klášter, Zaječov

Annotation

Jana Šmejkalová

The Monastery of St. Dobrotivá

The author will deal with the building history and the description of architecture of the Augustinian monastery of St. Dobrotivá with the Church of the Annunciation to the Blessed Virgin Mary and St. Dobrotivá in Zaječov. Furthermore will be the author focused on history of the sacred building, especially from the epoch of foundation through plundering during the Hussite wars and subsequent effort to reconstruct this building in the end of the 15th century, repeated decline of architecture in the 16th century to resurrection in the epoch after the Battle of White Mountain. The text will also deal with the not very well known cult of St. Benigna, whose relics were transported to the monastery from Rome. The next focal point of this work will be the sculpture of St. Dobrotivá, which was used as a reliquary of relics and is currently on loan in the National Gallery in Prague. Last but not least the author will focus on analysis of the moveable art of the church. This moveable art comes from the 18th and partly from the 19th century and consists of hanging paintings and altars. In the church there are also paintings from J. P. Molitor and J. Matthauser. The purpose of this work is to point out the existence of the monastery itself. Apart from the history of the monastery the author would like to summarize the current research of a not very well known saint and to explore the existing movable art in the monastery temple.

Thesis supervisor: doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Key words: Monastery of St. Dobrotivá, Church of the Annunciation to the Blessed Virgin Mary, sculpture of St. Dobrotivá, St. Benigna, Augustinian monastery, Zaječov

Obsah

1. Úvod	9
2. Kritické shrnutí literatury.....	10
3. Historie kláštera.....	14
3.1 Doba založení a rozkvětu.....	14
3.2 Doba 15. a 16. století	16
3.3 Doba pobělohorská	17
3.4 Navrácení kláštera augustiniánům a následující léta.....	19
4. Architektonický popis stavby.....	21
4.1 Architektonický popis kostela.....	21
4.1.1 Exteriér kostela	21
4.1.2 Interiér kostela	22
4.2. Architektonický popis kláštera.....	23
4.2.1 Exteriér kláštera	23
4.2.2 Interiér kláštera	24
5. Stavební historie	25
5.1 Od doby založení po návrat augustiniánů	25
5.2 Návrat augustiniánů a stav kláštera k roku 1676.....	26
5.2.1 Areál konventu v roce 1676 a jeho podoba ve Weidnerově dokumentaci.....	27
5.2.2 Velký kostel Zvěstování Panny Marie v roce 1676.....	27
5.2.2.1 Exteriér	27
5.2.2.2 Interiér	28
5.2.3 Malý kostel Zvěstování Panny Marie v roce 1676	29
5.2.4 Budova konventu v roce 1676.....	29
5.3 Následující léta	30
6. Přehled mobiliáře kostela.....	36

6.1 Oltáře v presbytáři	36
6.1.1 Hlavní oltář Zvěstování Panny Marie	36
6.1.2 Oltář sv. Kříže.....	37
6.1.3 Oltář Panny Marie, matky dobré rady.....	37
6.2 Oltáře v boční lodi na evangelijní straně kostela.....	37
6.2.1 Oltář sv. Augustina	37
6.2.2 Oltář sv. Jana Nepomuckého	38
6.3 Oltáře v boční lodi na epištolní straně kostela	38
6.3.1 Oltář sv. Moniky	38
6.3.2. Oltář sv. Tekly	39
6.3.3 Oltář Všech svatých	39
6.4 Kazatelna.....	40
6.5 Varhany.....	40
6.6 Zpovědnice.....	40
6.7 Lavice.....	41
6.8 Křtitelnice.....	41
6.9 Kropenka.....	41
6.10 Náhrobky.....	41
6.11 Krucifixy	41
6.12 Volné obrazy	41
6.12.1 Obraz sv. Václava	42
6.12.2 Obraz sv. Kláry z Montefalka.....	42
6.12.3 Obraz neznámé světice.....	42
6.12.4 Obraz sv. Jana z Facunda	42
6.12.5 Obraz sv. Jáchyma se sv. Annou a Pannou Marií.....	43
6.12.6 Obraz sv. Josefa	43

6.12.7	Obraz sv. Barbory	44
6.12.8	Obraz Stětí sv. Jana Křtitele	44
6.12.9	Křížová cesta	44
6.13	Nástěnné malby	44
6.14	Kaple sv. Dobrotivé	45
6.14.1	Oltář sv. Dobrotivé.....	45
6.15	Kaple sv. Mikuláše Tolentinského	45
6.15.1	Oltář sv. Mikuláše Tolentinského	45
6.15.2	Sochy.....	46
6.15.3	Mříž.....	46
6.15.4	Zpovědnice	46
7.	Socha svaté Dobrotivé	47
7.1	Restaurování sochy svaté Dobrotivé	47
7.2	Kult sv. Benigny.....	48
8.	Donátoři kláštera	52
9.	Závěr	54
10.	Seznam použité literatury a zdrojů	55
11.	Seznam vyobrazení.....	58
12.	Obrazová příloha	62

1. Úvod

Ve své práci se budu zabývat uměleckohistorickým rozbohem kláštera Svatá Dobrotivá s kostelem Zvěstování Panny Marie a Svaté Dobrotivé. Chtěla bych především upozornit na samotnou existenci kláštera, neboť zájem o tento klášter ze strany badatelů umlkl především v době komunistického režimu. Obnova kláštera, která probíhá již od 90. let 20. století, přináší nejen zachování architektonického dědictví, ale i obnovu paměti, která by mohla být snadno zapomenuta.

Zprvu bych ve své práci chtěla shrnout podklady, které mi při vypracování mé práce sloužily. V následující kapitole se budu zabývat historií kláštera od jeho založení, které nebylo tak jednoznačné, jak některé zdroje uvádějí, přes postupný úpadek až po obnovení po návratu augustiniánů v roce 1676.

Dále bych se chtěla věnovat architektonickému popisu dochovaného areálu kláštera, na který navážu stavební historií. Zde se budu zabývat postupnou proměnou stavby v průběhu staletí zejména za pomoci textu od Pavla Zahradníka, který byl pro mou práci klíčový.

Posléze bych chtěla můj zájem přesunout na rozbor početného mobiliáře kostela, který sestává především z mnoha oltářů a závěsných obrazů jak od prozatím neznámých autorů, tak i od J. P. Molitora a J. Matthausera. Na tuto část navážu kapitolou o soše sv. Dobrotivé, kde bych chtěla prozkoumat nejen její formu provedení, ale i způsob, jakým byla socha restaurována. Poté se budu zabývat méně známým kultem sv. Benigny čili Dobrotivé. V závěrečné části bych chtěla shrnout, kdo se podílel na financování kláštera a jeho mobiliáře.

2. Kritické shrnutí literatury

Klášter Svatá Dobrotivá je v dnešní době v ústraní badatelského zájmu. Zmínky o něm lze nalézt spíše v drobných monografiích či v encyklopedické literatuře. Chtěla bych čtenáři přiblížit jednotlivé zdroje, ze kterých v mé práci čerpám, které se týkají informací o historii kláštera, jeho mobiliáři a kultu svaté Dobrotivé.

Nejstarší vydaná monografie *Klášter Svato-Dobrotivský, Dějepisné vypsání paměti o klášteře a sv. Dobrotivé na základě pamětní knihy a staršího spisku od kněze řehole augustiniánské*¹ vypráví o historii kláštera od jeho založení až po autorovu současnost. Kromě historie architektury a osob, které s ní byly spjaty, je monografie z poloviny zaměřená i na sochu svaté Dobrotivé, její historii a osvětlení toho jakým způsobem se ostatky svěťice do kláštera dostaly, i jak byla socha zhotovena. Z názvu je patrné, že text vychází z dochované pamětní knihy a kromě ní i jak uvádí autor v předmluvě z jakési „malé knížečky“, která se dochovala po jednom z augustiniánských kněží. Je zřejmé, že autor, jakožto člen augustiniánů, pojímá text nekriticky a pozitivně. V textu vychází z dochovaných rukopisů, které často přepisuje v původním znění s překladem. Informace, které čtenáři sděluje, se snaží vysvětlit v širokém kontextu. V případě rukopisů neuvádí vždy jejich název, což snižuje hodnotu jeho textu, který je spíše obsáhlým průvodcem klášterem pro poutníky, mnichy z řad augustiniánů či jiné zájemce o tuto památku.

O několik let později vychází text o klášteře Svaté Dobrotivé v *Soupisu památek historických a uměleckých*.² Autor se snaží sumarizovat co nejvíce informací z historie, stavební historie, popisu architektury a mobiliáře kláštera do co nejkratšího textu. Vedle odborných umělecko-historických termínů uvádí i dobově podmíněné výrazy při hodnocení kvality mobiliáře.³ *Soupis památek* je ale důležitý právě pro svoji věcnost sdělení. Text dokumentuje památku za pomoci doprovodných ilustrací: fotografií, plánů a nákrešů architektury a zaznamenává nápisy na různých místech architektury, jako jsou náhrobní kameny, omítka či zdivo.

---

¹ P. Bernard Maxmilian Brand, *Klášter Svato-Dobrotivský, Dějepisné vypsání paměti o klášteře a sv. Dobrotivé na základě pamětní knihy a staršího spisku od kněze řehole augustiniánské*, Praha 1891.

² Antonín Podlaha, Sv. Dobrotivá (Ostrov) in: *Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku XIX. století. IX. Politický okres rokycanský*, Praha 1900, s. 4-18.

³ Například: kvalita skrovné umělecké ceny, obstojná, dosti dobrá atp.

Ze stejného období jako *Soupis památek uměleckých a historických* pochází i text od Julia Košnáře.⁴ Autor svůj krátký text staví na genealogii příslušníků rodu pánů z Valdeka, kteří klášter založili, a popisuje ve stručnosti s nimi spjaté události. Vypráví čtenáři o pověsti spojené se založením konventu a především o událostech, které se staly nedlouho poté, o následujících staletích se zmiňuje spíše okrajově. Prostor věnuje i popisu sochy svaté Dobrotivé za použití výrazů pro uměleckohistoricky neznalé čtenáře. Košnář uvádí, že své poznatky čerpá ze spisu Bernarda Maxmiliana Branda, Ottových Čech a jiných.⁵ Text sloužil ve své době spíše pro širší veřejnost zajímající se o poutní místa a druh textu tomu i odpovídá.

V odborné studii *Kláštery augustiniánů-eremitů v Čechách a na Moravě* od historika Jaroslava Kadlece⁶ se dozvídáme i o tomto klášteře. Jsou zde ve stručnosti uvedeny historické události, které se týkají otázek majetku, oprav i ostatků svaté Dobrotivé od založení kláštera až do poloviny 20. století. Dějiny kláštera jsou zde zařazeny do širšího historického kontextu.

*Umělecké památky Čech*⁷ informují ve zkratce o nejdůležitějších historických meznících kláštera a soustředí se především na popis architektury a mobiliáře. Informace jsou úsporně shrnuty do odborného uměleckohistorického textu, který je logicky uspořádaný a přehledný. Na rozdíl od *Soupisu památek historických a uměleckých* autor používá ustálenou odbornou terminologii a nezabývá se tolik detaily, jako je přesné znění nápisů či podrobné nákresy.

V *Encyklopedii českých klášterů*⁸ se lze poučit o vzniku a vývoji samotného řádu augustiniánů a jeho působení na českém území. Pod heslem Zaječov – Svatá Dobrotivá jsou uvedeny významné události v dějinách kláštera od jeho založení až po 19. století. Autor se soustředí především na dějiny objektu, ale kromě toho i na stavební historii, popis architektury a mobiliáře, majetkové poměry a využití budovy. K textovým informacím je připojen i půdorys kláštera. Jak již z uvedeného popisu

---

⁴ Julius Košnář, Poutní místo sv. Dobrotivá (na Ostrově), in: *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*, Praha 1903, s. 95-100.

⁵ Ibidem, s. 100.

⁶ Jaroslav Kadlec, Kláštery augustiniánů-eremitů v Čechách a na Moravě in: *Augustin a augustiniáni v českých zemích*, Řím 1979, s. 175-190.

⁷ Emanuel Poche (et al.), Zaječov in: *Umělecké památky Čech 4*, Praha 1982.

⁸ Pavel Vlček (et al.), Augustiniáni Obutí, Zaječov – Svatá Dobrotivá in: *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 105-106, s. 691-693.

vyplývá, text je určen pro odbornou veřejnost, a vyznačuje se přehledností a uceleností. Sám autor uvádí, že vychází z výše uvedených spisů od B. M. Branda a A. Podlahy.

Na vzniku drobné monografie *Poutní místo Svatá Dobrotivá*⁹ se podíleli tři autoři. Stěžejní část textu vytvořil W. S. Faix, který se zde zabývá především historií kláštera a pouze okrajově uměleckohistorickým popisem interiéru kostela a jeho mobiliáře. Přínos této publikace je jistě značný, protože přináší podrobné zprávy o konventu, které v jiných publikacích nenajdeme, mimo interních informací i o osudech po roce 1950 a jiných. Text publikace je doprovázen množstvím doprovodných fotografií, grafik a plánek kláštera. Celkově ale publikace působí neuceleným dojmem, ať už v řazení a grafickým znázorněním jednotlivých kapitol, tak i v nedodržování odstavců. V podání dějin kláštera autor nepřistupuje k historickým pramenům kriticky. Publikace působí dojmem, že je určená především laické veřejnosti zajímající se o historii, až na pasáž o popisu interiéru a mobiliáře, kde je použito množství odborných termínů. Autor svůj text uzavírá kapitolou s názvem „*Spiritualita sv. Augustina*,“ kde je patrné, že se v tomto tématu zasvěceně orientuje. Na závěr jsou připojeny texty od J. Háse a J. Švandrlíka, které mají k hlavnímu textu spíše volnější vztah.

*Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*¹⁰ přináší informace oproti *Encyklopedii českých klášterů* podrobnější a méně zhuštěné, a to jak o řádu augustiniánů, tak i o klášteře samotném. V uvedeném díle se lze dočíst o augustiniánském řádu a jeho struktuře, dějinách na českém území i mimo něj, jeho představených a jednotlivých konventech. O konventu Svaté Dobrotivé jsou spolu s pověstí o založení a popisu místa, kde se klášter nachází, uvedeny historické události více v kontextu, a to od založení kláštera až po 19. století. Encyklopedie podává i architektonický popis stavby konventu a informace o sochách Panny Marie a svaté Dobrotivé. Text doplňují dobové grafiky kláštera. Encyklopedie se snaží podat odborné veřejnosti ucelený přehled o řádech katolické církve. Nedostatkem publikace je absence poznámkového aparátu a čtenář musí informace dohledávat až v souborném seznamu odborné literatury.

---

⁹ William Stanislav Faix, Jiří Hás, Josef Švandrlík. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha 1999.

¹⁰ Milan M. Buben, Augustiniáni in: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, II. svazek: Žebravé řády*, Praha 2007, s. 11-109.

Údaje o klášteře lze nalézt i v diplomové práci Hynka Ruliška¹¹, který se zabýval dějinami a kulturním vlivem augustiniánů na území Čech a Moravy a dějinami jednotlivých augustiniánských klášterů. Historii kláštera Svaté Dobrotivé i s popisem jeho přestaveb od jeho založení až po počátek 21. století ale shrnuje pouze ve stručnosti. Svě poznatky staví na informacích z *Encyklopedie českých klášterů*, na publikaci s textem od Jaroslava Kadlece a z internetových zdrojů o augustiniánech a místopisu. Jeho práce je tedy spíše informativní.

Nejdůležitějším podkladem pro moji práci je text od historika Pavla Zahradníka,¹² který vychází z podrobného archivního průzkumu, který dokončil v roce 1999.¹³ Text byl publikován v odborném periodiku *Památky středních Čech*. Informace, které autor uvádí, jsou velmi detailní a hutné, neboť je text zaměřený na odbornou veřejnost zajímající se právě o tuto problematiku. Autor vychází z několika dochovaných archivních pramenů, ke kterým přistupuje kriticky a objektivně. Důležitými zdroji informací o klášteře od jeho založení až do 16. století byly pro něj kromě jiných spisy od historiografů 16. a počátku 17. století Václava Hájka z Libočan¹⁴ a Bartoloměje Paprockého.¹⁵ Nejobsáhlejší spisem, se kterým Pavel Zahradník při archivní rešerši o klášteře pracoval, se stalo dílo od P. Valentina Weidnera *Tria memorabilia: insula, virgo, lepus*.¹⁶ Jeho rukopis je důležitým a opravdu podrobným pramenem poznání především pro období od 20. let 17. století až po dobu vzniku Weidnerova rukopisu. Weidner horlivě sbíral informace o stavební podobě kláštera i jeho umělecké výzdobě. Neméně důležité je Weidnerovo zpracování půdorysných plánů kláštera i mnohých nákresů. Pro období, které již není součástí zápisků Valentina Weidnera, čerpá Zahradník ze *Summaria P. Theobalda Gruber*¹⁷, inventářů, dopisů a dalších archivních materiálů, které již nejsou tolik obsáhlé.

---

¹¹ Hynek Rulišek, *Dějiny a kulturní vliv augustiniánů na území Čech a Moravy* (diplomová práce), Katedra církevních dějin, TF JU, České Budějovice 2007.

¹² Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28, s. 27-52.

¹³ Tento průzkum vznikl jako podklad pro celkovou obnovu kláštera. Jan Žižka, O klášteře augustiniánů poustevníků Svaté Dobrotivé v Zaječově, *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28, s. 25-26.

¹⁴ Václav Hájek z Libočan, *Kronika česká*, 1541.

¹⁵ Bartoloměj Paprocký, *Diadoch*, 1602.

¹⁶ P. Valentin Weidner, *Tria memorabilia: insula, virgo, lepus*, 20. léta 18. stol.

¹⁷ P. Theobald Gruber, *Summarium rerum memorabilium conventus Insulani*, 1761.

3. Historie kláštera

3.1 Doba založení a rozkvětu

Historiograf Václav Hájek z Libočan popisuje ve své *Kronice české* z roku 1541 pověst o založení kláštera Oldřichem Zajícem z Valdeka v roce 1262. Podle Hájkovy rčení se Oldřichovi na hradě Valdeku zjevili nad ránem 25. března dva muži a zavedli jej „do jednoho velikého údolí, tu kdež byl velký les“¹⁸, kde se mu zjevila Panna Marie a oznámila mu: „Oldřiše, tato jest vuole Syna mého a má, aby rozkázal postaviti na místě tomto, kdež mne státi vidíš, klášter k poctivosti jména mého. A za to budeš míti od Syna mého, Pána tvého, kterémuž rád slaužíš, hojnú odplatu.“ Následně Panna Marie zmizela a Oldřich se vrátil na svůj hrad, ze kterého jej nad ránem nikdo neviděl vycházet. Hned toho dne se vydal za králem Přemyslem Otakarem II. a žádal jej o povolení ke stavbě kláštera a panovník mu vyhověl. Podle Hájkovy kroniky pak 26. března, den po svátku Zvěstování Panny Marie, Oldřich založil klášter Ostrov.¹⁹ „Kázal do něho uvésti (tak jakž jemu bylo ve snách od anděla oznámeno) bratry paustevníky řádu sv. Augustyna.“²⁰ Důvodem, proč Oldřich Zajíc z Valdeka založil klášter a následně jej daroval vilemitům,²¹ může být zázračné zjevení Panny Marie, ale i votivní vzdání díků Panně Marii za vítězství Přemysla Otakara II. nad maďarským králem Bélou IV. v bitvě u Kressenbrunnu v roce 1260, které se Oldřich Zajíc z Valdeka zúčastnil.²²

Z roku 1602 pochází *Diadoch Bartoloměje Paprockého*,²³ který popisuje pověst o založení kláštera Svaté Dobrotivé se stejným sledem událostí jako Hájek. Sám Paprocký informuje čtenáře, že z Hájka čerpá. V textech těchto autorů je však zásadnější rozdíl v datu založení. Paprocký sděluje pouze datum, tj. 26. března, nikoliv

¹⁸ Václav Hájek z Libočan, *Václava Hájka z Libočan Kronika česká IV, Čechy královské r. 1254-1347*, Praha 1933, s. 34-36.

¹⁹ Původně se klášter Svatá Dobrotivá nazýval Ostrov nebo také Na Ostrově, podle jeho situování mezi dvěma rameny Jalového potoka. Označení Svatá Dobrotivá získal až s ostatky stejnojmenné světice, které byly do kláštera převezeny někdy v letech 1326 nebo 1327.

²⁰ Viz Hájek (pozn. 18), s. 34-36.

²¹ Kongregace vilemitů byla založená roku 1156 sv. Vilémem z Malavalle. V roce 1256 se některé z klášterů připojily k řádu augustiniánů. Klášter Ostrov však zůstal prozatím samostatně. Viz Buben (pozn. 10) s. 17-18.

²² *Augustiniáni*, [http://www.augustiniani.cz/augustiniani/augustiniani, vyhledáno 27. 1. 2017]

²³ *Bartoloměj Paprocký z Hlohola a Paprocké vůle, Diadochos, w Jmpressý Dědice Jana Ssumana, 1602, Stav panský, s. 67-68*, [https://books.google.cz/books/about/Diadochos.html?id=mh5fAAAACAAJ&redir_esc=y, vyhledáno dne 27. 1. 2017]

však rok. *Diadoch* obsahuje i listinu pražského biskupa Jana III. z Dražic vydanou 13. května 1263 na hradě Valdeku. Biskup zde potvrzuje den posvěcení kláštera augustiniánů Na Ostrově.²⁴ K jeho založení však mohlo dojít již dříve.²⁵

Jak Hájka, tak Paprockého nelze považovat za zcela věrohodné autory. Jsou však jediní, z jejichž děl lze v počátcích historie kláštera čerpat. Kromě dat založení a vysvěcení lze polemizovat i o tom, zda klášter od počátku obývali augustiniáni eremité.

Řád augustiniánů eremitů vznikl sloučením několika italských poustevnických kongregací v roce 1256 na základě buly *Licet Ecclesiae catholicae* papeže Alexandra IV.,²⁶ který navázal na bulu Innocence IV. z 16. 12. 1243.²⁷ Bula z roku 1243 ustavuje budoucí řád a na ní navazující bula z roku 1256 obsahuje instrukce, jak se má řád sjednotit. Mezi jednotlivými kongregacemi byli i poustevníci sv. Viléma tzv. vilemité, kteří si udrželi určitou samostatnost až do roku 1266. Bula papeže Klementa IV. ze srpna 1266²⁸ uvádí, že klášter Ostrov měl původně patřit právě vilemitům.²⁹ Na základě této buly se lze domnívat, že původně vilemitský klášter převzali v období mezi léty 1256–1266 augustiniáni.³⁰

Augustiniáni eremité museli být na českém území již v době, kdy vznikla bula papeže Urbana IV. z 9. ledna 1263. Papež v tomto dokumentu doporučuje „*domy bratří poustevníků řádu svatého Augustina*“ králi Přemyslu Otakarovi II. z jeho království.³¹ Z toho vyplývá, že v roce 1263 klášter Ostrov již patřil augustiniánům.

Roky 1262 a 1263, které uvádí Hájek a Paprocký, tedy mohou být pravdivé. Je ale možné, že označují nikoliv dobu založení či posvěcení, nýbrž převzetí kláštera augustiniány od vilemitů.³² Tuto domněnku potvrzuje i zápis od augustiniánského historika Mikuláše Crusenia³³ z roku 1623, který sděluje, že v roce 1261 se mnozí augustiniáni stěhují do vilemitských klášterů, mezi kterými je i klášter Na Ostrově a jsou nuceni žít spolu s vilemity. Zápisy tohoto historiografa však nejsou ověřeny.

---

²⁴ Viz Brand (pozn. 1), s. 15-17.

²⁵ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 28.

²⁶ Viz Vlček (pozn. 8), s. 105.

²⁷ Viz Buben (pozn. 10), s. 17.

²⁸ *Ea quae iudicio.*

²⁹ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 28.

³⁰ Ibidem, s. 28.

³¹ Ibidem, s. 28.

³² Na základě výše uvedených bul: papeže Klementa IV. a papeže Urbana IV.

³³ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 28-29.

Následující zmínky o klášteře pocházejí až z roku 1326. O tomto roce se Hájek³⁴ zmiňuje v souvislosti s úmrtím Oldřicha, syna Viléma z Valdeka, který se za svého života zasloužil o převezení těla svaté Dobrotivé do Čech a následnému darování ostatků mučednice do kláštera Panny Marie na Ostrově. I Paprocký uvádí na základě citování z „*paměti kláštera ostrovského*“ rok 1326 datem úmrtí Oldřicha z Házmburka, který daroval konventu tělo mučednice.³⁵

Zůstává však otázkou, kdy došlo k převezení ostatků do Čech a jejich samotnému umístění do kláštera na Ostrově. Zesnulý Oldřich z Házmburka působil jako kanovník a později jako děkan kapituly sv. Víta a následně jako biskupský oficiál.³⁶ Díky svému postavení měl možnost žádat v roce 1320 o ostatky svaté Dobrotivé. Tyto ostatky byly nejprve převezeny z Říma do Prahy a později na ostrovský klášter. Stalo se tak 23. 5. a od tohoto data se tradičně konají poutě do Svaté Dobrotivé. Je však sporné, zda se tato událost uskutečnila v roce 1326³⁷ či 1327³⁸.

3. 2 Doba 15. a 16. století

Dobu rozkvětu ale vystřídal dočasný zánik kláštera za husitských válek. Podle listiny, o které se zmiňuje Paprocký,³⁹ byl klášter třikrát vypálen.⁴⁰ Na jaře roku 1421 dobyl Jan Žižka Beroun a postupoval dále do jižních Čech.⁴¹ Na této cestě měl klášter vyplenit a vypálit. Část mnichů se ukryla na nedaleký hrad Valdek spolu s cennostmi, které se jim podařilo přepravit na hrad. Ti, kteří v klášteře zůstali, byli pobiti. O rok později byl konvent při přesunu oddílu Pražanů z Dobříše na Karlštejn vypleněn podruhé. Naprostému zpusťování konventu došlo v květnu roku 1425, kdy se svaz Sirotků přemísťoval přes Zaječov, aby dobyl a částečně vyplenil Žebrák a Hořovice. Výše uvedené roky se však objevují až v historické literatuře 19. století. Dokumenty, o které se opírají, k dispozici nejsou.⁴²

Po nájezdech husitů byl konvent znovu obnoven pravděpodobně až od roku 1469. K tomuto roku je zmínka o klášterním převoru Mořici, který žádá legáta o udělení

---

³⁴ Viz Hájek (pozn. 18), s. 308.

³⁵ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 29.

³⁶ Viz Vlček (pozn. 8), s. 45.

³⁷ Viz Kadlec, (pozn. 6) s. 177, Viz Zahradník (pozn. 12), s. 29.

³⁸ Viz Vlček (pozn. 8), s. 45, Viz Faix (pozn. 9), s. 10.

³⁹ Viz Paprocký (pozn. 23), s. 83-84.

⁴⁰ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 29.

⁴¹ Viz Faix (pozn. 9), s. 11.

⁴² Viz Zahradník (pozn. 12), s. 29.

odpuštění klášteru na Ostrově.⁴³ Převor Mořic se v období svého vedení kláštera zasadil o přesun ostatků svaté Dobrotivé do bezpečí před případným vpádem utrakvistů. K tomuto vpádu nakonec i došlo, a to roku 1483 nebo 1494.⁴⁴

Klášter v průběhu 15. století spíše strádal a větších úprav se dočkal až od roku 1496.⁴⁵ Obnovu financovali významné osobnosti Českého království: první nejvyšší kancléř Jan Zajíc z Házmburka, první nejvyšší kancléř Zdeněk Lev z Rožmitálu a nejvyšší purkrabí Jan ze Šelmberka.⁴⁶ Erby těchto pánů dodnes zdobí vítězný oblouk kostela.⁴⁷

Následující léta nebyla pro klášter příliš nakloněná. Na českém území převažovala protestantská vyznání a klášter žebrového řádu římskokatolické církve nepodporoval ani nefinancoval nikdo z významných osobností té doby. Výjimkou byly dary od Markéty, rozené kněžně minstrberské, manželky Jana Zajíce z Házmburka, která zemřela v roce 1551.⁴⁸ Po její smrti klášter ještě více živořil a v roce 1552 jej opouští poslední z mnichů.⁴⁹ Konvent následně přešel do vlastnictví rodu Zajíců z Házmburka, a to pravděpodobně krátce před rokem 1553.⁵⁰ V roce 1569 zdědili majetek po Janu Zajícovi z Házmburka jeho čtyři synové. Tři z nich se svého podílu vzdali ve prospěch svého bratra Václava Zajíce z Házmburka a na Strakonících. Václav ale v roce 1570 předal klášter Jiříku Zajícovi z Házmburka a na Mšeném, jednomu z bratří. Konvent patřil rodu Zajíců z Házmburka až do roku 1591, kdy jej Vilím Zajíc z Házmburka a na Mšeném prodal Ladislavovi staršímu z Lobkovic na Zbivoze a Mostským hradě. Lobkovický majetek byl ale zkonfiskován, klášter tak přešel do majetku české královské komory.

3.3 Doba pobělohorská

Ani následující doba nebyla pro stav kláštera příznivá.⁵¹ V roce 1620 procházely Zaječovem uherské oddíly stavovského vojska a klášter zplundrovaly. Až do roku 1639 nebyly na klášteře prováděny žádné opravy. Krátce po vyplenění augustiniáni v roce 1623 marně usilovali o navrácení kláštera. Česká královská komora jejich žádost

⁴³ Viz Faix (pozn. 9), s. 11, Viz Kadlec, (pozn. 6) s. 177, Viz Buben (pozn. 10), s. 46.

⁴⁴ Viz Buben (pozn. 10), s. 46.

⁴⁵ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 29.

⁴⁶ Ibidem, s. 29-30.

⁴⁷ Viz Buben (pozn. 10), s. 46.

⁴⁸ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 30.

⁴⁹ Viz Faix (pozn. 9), s. 12.

⁵⁰ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 30.

⁵¹ Ibidem, s. 30-34.

zamítla. Tento trend se nezměnil ani v průběhu následujících 53 let a to i přes to, že řád augustiniánů se na panovníka obracel nesčetněkrát.⁵²

V písemnostech, které se nám dochovaly, se lze dočíst o tehdejším stavu architektury. Z roku 1627 pochází dokument adresovaný české komoře od zbirožského hejtmána Josefa Vodopia z Vrchníku, který popisuje stav zpusťšeného kláštera.⁵³ O deset let později se stává novým hejtmánem Jan Kolenc z Kolna, který projevuje mnohem větší snahu o zachování kláštera. Díky němu se do kláštera obnovily poutě o šesté neděli po Velikonocích.⁵⁴ Tento hejtmán se několikrát obrací na českou komoru s dopisy, kde sepisuje závady a propočítává náklady na nejnřtnější opravy. Ani zamítnutí požadavku na příspěvek jej v péči o architekturu nezastaví a zakládá sbírku na záchranu Svaté Dobrotivé. Z těchto financí se za pomoci rytíře Joannese Carola Příchovského z Příchovic dala pro malý kostel Zvěstování Panny Marie, který je nazývaný i kapli sv. Augustina, v roce 1639 zhotovit skleněná okna a zastřešení.⁵⁵

V rámci celkového stavu kláštera tato oprava byla opravdu velice drobná. Následujícího roku proto hejtmán Kolenc znovu žádá českou komoru o finanční pomoc a zasílá popis dobového stavu. Jeho požadavek byl opět zamítnut a tak Kolenc opět zakládá dobrovolnou sbírku, za kterou se provedou nejnřtnější opravy ve velkém kostele.

Uzavřením vestfálského míru svitne augustiniánům naděje o navrácení kláštera a v roce 1650 o to žádají císaře Ferdinanda III. Odpovědi se jim dostane ale až o tři roky později a to s negativním výsledkem.

Když se zbirožským hejtmánem roku 1659 stane Jan Rafael Gallides z Rosendorfu, proběhnou v letech 1660–1664 na klášteře nákladnější opravy, které jsou opět financovány z veřejných sbírek a nikoliv z příspěvku od české komory.⁵⁶ V roce 1668 žádají augustiniáni znovu českou komoru o navrácení kláštera, ale opět marně. Součástí žádosti je i soupis současného stavu konventu.

O dva roky později roku 1670 klášter obdrží drobný finanční obnos z almužen, které jsou vybírány novým hejtmánem Samuelem Ignácem de Bois. Ten se opět snaží o zachování dobrého stavu kláštera a podá české komoře žádost spolu se soupisem

---

⁵² Viz Faix (pozn. 9), s. 14.

⁵³ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 31.

⁵⁴ Viz Buben (pozn. 10), s. 47.

⁵⁵ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 31.

⁵⁶ Ibidem, s. 32-33.

špatného stavu kláštera o finanční podporu, ale opět bez pozitivního výsledku ze strany úřadu.⁵⁷

3.4 Navrácení kláštera augustiniánům a následující léta

V roce 1675 žádá augustiniánský provinciál P. Leo Schade císaře Leopolda I. o navrácení kláštera. Mnohaletému snažení bylo vyhověno a 5. června 1676 se augustiniáni slavnostně vracejí do kláštera. V té době vzniká i obsáhlý dokument od Valentina Weidnera, ve kterém je podrobně zmapován stav dochované architektury kláštera a jeho okolí s obsáhlou legendou. O rok později jsou nalezeny ostatky svaté Dobrotivé. V době převzetí byl klášter v žalostném stavu a mniši jsou ubytováni v dřevěném provizoriu.⁵⁸ Augustiniáni se od té doby neustále snažili o opravy kláštera, ať už drobné či rozsáhlejší, a to i přes to, že klášter nevlastnil žádné statky. Byl proto odkázán na deputát ve formě naturálií od zbirožského panství nebo na příjem od české řádové provincie.⁵⁹ O větší finanční podporu musel konvent žádat českou komoru, která mu až na výjimky vyhověla.

K větším úpravám na hlavním kostele došlo v roce 1679, kdy byl přestavěn presbytář, vítězný oblouk a vyrovnána cihlová podlaha.⁶⁰ Po skončení morové epidemie začaly v roce 1681 probíhat rozsáhlejší opravy. 12. dubna tohoto roku česká komora schválila poskytnutí naturálií v podobě dřeva a kamení na stavbu nové kaple Mikuláše Toletinského a to na místě původního kostelíka Zvěstování Panny Marie, který byl zbořen.⁶¹ Nad presbytářem této nové kaple vznikla i nová věž, kterou financoval zbirožský hejtman Samuel Ignác de Bois. Věž se ale při stavbě začala bortit a stávající stavitel byl ze stavby odvolán. Tu nakonec zachránil pražský architekt Giovanni Domenico Canevalle, který do kláštera zavítal v rámci poutě na svátek svaté Dobrotivé. Z původně plánované čtyřpatrové věže zabezpečil tři patra a základy ve formě hradby.[6] O tom, zda Giovanni Domenico Canevalle pracoval i nadále na přestavbě kostela, v pramenech zmínky nejsou. Stejně tak není jasné, zda se stavby nemohl ujmout jeho syn Giacomo Antonio Canevalle, který určité vztahy k řádu měl.⁶² Po přestavbě kaple byl renovován konvent a to od východního křídla směrem k jižnímu.

---

⁵⁷ Ibidem, s. 34.

⁵⁸ Viz Buben (pozn. 10), s. 48.

⁵⁹ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 41.

⁶⁰ Ibidem, s. 41.

⁶¹ Ibidem, s. 41-42.

⁶² Ibidem, s. 42.

Celý areál konventu mělo uzavírat i západní křídlo konventu, jehož stavba se však neuskutečnila.⁶³

I v následujících letech se pracovalo na opravě a zkrášlování poutního místa. Kostel byl vybaven početným mobiliářem především ve formě oltářů.⁶⁴ V roce 1727 byly do chrámu umístěny také nové varhany. V roce 1745 byl vytvořen obraz na hlavním oltáři. 7. dubna 1786 bylo rozhodnuto o uzavření kláštera v rámci josefinského rušení klášterů.⁶⁵ Místní obyvatelé se ale přimluvili o jeho zachování u vrchnostenského úřadu. 11. října tohoto roku bylo vydáno nejvyšší nařízení, podle kterého konvent mohl dál fungovat s tím, že bude využíván jako farní kostel a škola pro obyvatele mnohých okolních vsí.

V průběhu 19. století probíhaly práce na údržbě konventu. Z těch zásadnějších pro celkový vzhled stavby lze jmenovat nově postavené opěrné pilíře kostela v letech 1827–1828. V letech 1906–1924 se odehrávala i z památkářského hlediska zajímavá diskuze o zvýšení věže nad kaplí Mikuláše Tolentinského o jedno patro. V roce 1950 byl klášter komunistickým režimem zrušen. Následně sloužil jako vyšetřovací středisko, záchytná stanice pro uprchlíky a jako depozitář Muzea tělesné výchovy a sportu. Depozitář tohoto muzea v klášteře sloužil až do roku 1997. Klášter byl augustiniánům navrácen v roce 1990. Celková obnova kláštera byla zahájena v roce 2001 a průběžně pokračovala do roku 2014.⁶⁶

---

⁶³ Viz Vlček (pozn. 8), s. 692.

⁶⁴ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 43-45.

⁶⁵ Ibidem, s. 46.

⁶⁶ Ibidem, s. 47-48.

4. Architektonický popis stavby

Areál kláštera Svaté Dobrotivé s kostelem Zvěstování Panny Marie se nachází na návrší uprostřed obce Zaječov v okrese Beroun v blízkosti pohoří Brd. K orientovanému kostelu přiléhá při jižní straně presbytáře konvent, který sestává ze dvou křídel – východního a jižního.[2], [4] V části mezi presbytářem a konventem je umístěna obdélná kaple sv. Mikuláše Tolentinského. Mezi tuto kapli a trojboce zakončený presbytář je vsunuta drobná kaple svaté Dobrotivé. Nad kaplí sv. Mikuláše Tolentinského se tyčí pro Svatou Dobrotivou charakteristická třípatrová věž. Areál konventu je z části obehnan zdí. Na severovýchod od presbytáře kostela je socha sv. Jana Nepomuckého a pomník padlým za první světové války.

4.1 Architektonický popis kostela

4.1.1 Exteriér kostela

Trojlodní kostel je zakončen podlouhlým trojbokým presbytářem, který navazuje na kostel a to pouze v šířce střední lodi.[11] Hlavní loď je krytá mansardovou střechou, zatímco střecha nad presbytářem je sedlová. Loď kostela je po stranách podpírána mohutnými opěrnými pilíři,[13] které na některých místech značí ve svém dekoru s motivem oslího hřbetu pozůstatky po pozdně gotické stavbě. Celá fasáda kostela je omítnuta okrovou barvou, jen některé architektonické prvky jsou zdůrazněny barvou bílou.

Západní průčelí ozvláštňuje gotický profilovaný portál, který je zasazen do barokního symetrického tvarosloví.[15] Okrovou fasádu západního průčelí tvoří dva bíle omítnuté lizénové rámce se štítem na vrcholu. Dolní lizénový rámeček sestává z gotického hrotitého portálu, který je profilovaný dvěma hruškovými a dvěma oblými pruty. Přímo nad ním jsou tři bílé rámy iluzivních oken, které jsou zakončeny plnými oblouky. Horní lizénový rámeček je v duchu barokní souměrnosti taktéž tvořen třemi okny, které jsou zakončeny segmentovými oblouky s uchy. Postranní okna jsou iluzivní, prostřední je zaskleno šestiúhelnými skleněnými tabulkami. Vše je korunováno hlavní římsou se segmentovým barokním štítem s třemi kruhovými okny se šambránami. Při jižní straně tohoto průčelí stojí bíle omítnutá nízká věž s polygonálním půdorysem, římsou nad vstupem, malými okny s okrově výraznými šambránami a kuželovou střechou.

Členění severní fasády odlišuje dvě části kostela – presbytář a hlavní loď.[9] Při fasádě hlavní lodi, která je členěná mohutnými opěráky, je obdélná barokní předsíňka se sedlovou střechou a trojúhelníkovým štítem. Celá fasáda hlavní lodi je členěna dvěma pásy oken. Dolní okna jsou zakončena půlkruhově a horní okna segmentově. Stejně jako okno na západní stěně jsou i tato okna vyplněna šestiúhelnými skleněnými tabulkami.

Severní stěna presbytáře je symetricky rozdělena do šesti lizénových rámců. Spodní tři lizénové rámce ohraničují prostor pro tři vysoká segmentová okna se šambránami. Tři lizénové rámce nad nimi člení tři oválná okna. Střecha presbytáře je završena pozlaceným patriarchálním křížem.

Kaple Mikuláše Tolentinského, která sousedí s presbytářem na východní straně, je půlkruhově zakončena. Její fasáda je hladká a člení ji pouze tři drobná okna s bílými šambránami. Střecha této kaple má kuželový tvar s dvojramenným pozlaceným křížem.

Nad kaplí se tyčí třípatrová věž čtvercového půdorysu, která výškově dominuje nad celým areálem kláštera. Římsy oddělují dvě horní patra, kde jsou umístěna půlkruhová okna se šambránami, která jsou v lizénových rámcích. Věž je zakončena zvonovou střechou s makovicí a patriarchálním křížem.

Jižní fasáda hlavní lodi kostela je členěna podobně jako ta severní.[17] Monumentální opěráky vertikálně rozdělují jinak souvislou fasádu. Ta je tvořena dvěma pásy oken a segmentovými oblouky v přízemí.

4.1.2 Interiér kostela

Trojlodí kostela navazuje na trojboce uzavřený presbytář pouze v šířce střední lodi. Presbytář tak opticky tvoří podlouhlý prostor.[19] Stěny presbytáře jsou členěny pilastry, které utvářejí podporu pro valenou klenbu s lunetami a klenebními pásy. Prostor presbytáře je zakončen lunetovým závěrem. Aditivní prostor, který je použit v presbytáři, je aplikován i v síňovém trojlodí, jehož klenba je vyšší, než je v presbytáři. Hlavní loď je od bočních lodí oddělena třemi páry pilířů, do kterých jsou vloženy tribuny. Tyto tribuny jsou podklenuty valenou klenbou s lunetami. Barva na pilířích navozuje iluzi mramoru. Do západního konce chrámu je vestavěna hudební kruchtka.[21]

Celý prostor je osvětlený čtyřmi páry oken v přízemí a stejně tak i ve výšce empor. Světlo do presbytáře přichází třemi vysokými okny na severní straně a dvěma vysokými

okny, mezi kterými je kruhové okno, jehož světlo prochází vrcholem hlavního oltáře s duchem svatým. Architektura je tak v tomto bodě propojena se sochařskou výzdobou.

K jižní straně presbytáře přiléhá kaple Mikuláše Tolentinského, která je klenutá dvěma klenebními poli křížové klenby s pasy. Klenba v závěru kaple je sklenuta lunetami. Při severní straně je pozdně gotický portál s obloukem oslího hřbetu do kaple svaté Dobrotivé. Prostor je osvětlován dvěma okny v presbytáři a jedním jižním oknem.

Drobná kaple svaté Dobrotivé, která je vsunuta mezi kapli Mikuláše Tolentinského a presbytář kostela, má takřka trojúhelníkový půdorys a je klenutá křížovou klenbou s lunetami. Kaple je setmělá a osvětlována jedním oknem, které je nad portálem z kaple Mikuláše Tolentinského a jedním drobným oknem za oltářem svaté Dobrotivé.

Sakristie, která leží při presbytáři západně od kaple Mikuláše Tolentinského, má valenou klenbu s lunetami. Světlo sem přichází dvojicí obdélníkových oken.

4.2. Architektonický popis kláštera

4.2.1 Exteriér kláštera

Konvent sestává z východního a jižního křídla.[23] Západní křídlo, které by uzavíralo areál kláštera, nebylo realizováno. Klášter tak spolu s kostelem vytváří prostor do tvaru pomyslného „U“. Část východního křídla vystupuje v boční části na jižní straně jako rizalit stejně tak, jako vystupuje kaple Mikuláše Tolentinského s presbytářem kostela.

Při jižním křídle konventu se nachází zahrada, která je obehnaná zdí. Stejně tak i na západní straně k jižnímu křídlu přiléhá zeď, která je dnes již ve špatném stavu. Při jednom z podpěrných pilířů na severní straně presbytáře je zeď s portálem na východu. Tento portál slouží pro pěší. Sestává z dvou pilířů a plného oblouku, nad kterým je barokní štít s lomenými a oblými křivkami. Tato dekorace je zasazena do mohutného trojúhelníkového štítu. Ten podpírají dva silné pilíře.

Obě křídla konventu sahají do výšky prvního patra a jsou zakončeny sedlovou střechou. Kompozice vnějších fasád je velmi prostá. Přízemí je od prvního patra opticky oddělené římsou. Okna jsou doplněna šambránami. Konventní budovy nemají dominující vstupní portál a pro vstup slouží pět drobných vchodů. Dva jsou ve východním křídle a tři v jižním křídle, přičemž z každého z křídel vede jeden vchod na klášterní dvůr. Okna v přízemí jsou opatřena mřížemi.

4.2.2 Interiér kláštera

Nejokázalejším prostorem konventu je refektář,[26] který zdobí nástropní malba,[27] jež svým pásovým ornamentem ohraničuje lunetové výseče a sbíhá se uprostřed ve figurální malbu Krista s Pannou Marií a Duchem Svatým, kteří dohlížejí na klášter Svaté Dobrotivé. Celý prostor je mimo to zdoben čtyřmi nástěnnými obrazy ze života svatých, dřevěným obložením a vyřezávanými stoly.

Budovu tvoří především jednotlivé cely mnichů, které mají valený strop a v některých z nich jsou odkryty fragmenty nástěnných maleb.[28] Dále se zde nachází stále využívaná kuchyň, kde je dochovaný gotický sedlový portál,[29] bývalé školní učebny, bývalá knihovna a depozitář. Jednotlivé místnosti spojuje ambit s okny do dvora, který má valenou klenbu s lunetami. Dveře do místností konventu mají různě dekorované zárubně podle důležitosti pokoje. Některé mají pouze přímý překlad bez dekorace, jiné jsou zdobené uchy a kapkami či uchy a trojicemi drobných triglyfů v nadpraží.

5. Stavební historie

5.1 Od doby založení po návrat augustiniánů⁶⁷

Klášteř byl založen ve 13. století. O jeho podobě v této době však nejsou zmínky. Nejstarší klášterní stavbou mohl být malý kostel Zvěstování Panny Marie nazývaný též kaplí sv. Augustina, který stával v místě dnešní kaple Mikuláše Tolentinského.⁶⁸ Měl obdélníkový půdorys, který byl zakončen polygonálně. [24]

Ani v následujícím století se o stavební historii mnoho nedozvíme. Jen *Diadoch Bartoloměje Paprockého* nám podává dvě drobné zprávy o financování kláštera příslušníků roku Zajíců z Házmburka, pro něž klášter v té době sloužil jako rodová fundace a místo k pohřbívání. K roku 1368 Paprocký uvádí informaci o úmrtí Zbyňka z Házmburka, „*kteřý daroval konventu 110 kop na stavbu kostela a půl vesnice se vším příslušenstvím a postavil konventu věž.*“⁶⁹ Další finance dostal konvent na stavbu chóru v podobě 100 kop grošů od Zbyňka z Valdeka a jeho manželky Bohuslavy v roce 1382.

Po trojím vypálení v době husitských nepokojů klášter v roce 1469 již opět fungoval. Je však otázkou v jakém stavu. Zmínky o stavebních pracích jsou až ke konci 15. století, kdy Mikuláš Zajíc z Házmburka, Zdeněk Lev z Rožmitálu a na Blatné a Jan z Házmburka zajistili nejnutnější opravy kláštera. V té době byly patrně dochované jen zdi kláštera a kostela, a proto byl zbudován nový krov a střecha, zasazena nová okna. Zcela nově byla vystavěna kaple svatě Dobrotivé.

Období 16. století však nebylo pro stav kláštera příznivé. Převod majetku v rámci rodu Zajíců z Házmburka, jeho prodej rodu Lobkoviců a následná konfiskace českou královskou komorou zapříčinilo jeho postupný úpadek.

V roce 1620 byl klášter za povstání stavů nakonec vydrancován. Až do roku 1639 klášter chátral. Do budovy zatékalo, zdi se rozestupovaly a hrozilo zřícení krovu kostela. O nejnutnější opravy se zasadil hejtman Jan Kolenc z Kolna, který z almužen nechal spolu s rytířem Joannesem Carolem Příchovským z Příchovic v roce 1639 obnovit skleněná okna a střechu v tzv. malém kostele Zvěstování Panny Marie tedy dnešní kaple Mikuláše Tolentinského. V roce 1641 se těžiště oprav přesunulo na tzv. velký kostel Zvěstování Panny Marie, který díky hejtmanu dostal nový krov

---

⁶⁷ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 29-34.

⁶⁸ Viz Podlaha (pozn. 2), s. 5.

⁶⁹ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 29.

a střechu. O rok později je opraven strop a zajištěny chatrné zdi. K roku 1648 existuje drobná zmínka o opravě oken kostela.

I přes tuto snahu o opravu docházelo podle zápisků historiografa Weidnera v letech 1627–1657 k postupnému poškozování a chátrání stavby. V této době měly být odváženy kvádry z pilířů kostela a následně používány pro železářskou pec strašických a ostrovských hutí, kde působil nájemce Matyáš Zanetti. Weidner se přiklání ke spekulaci, že byly pilíře postupně rozebírány a odváženy cíleně a nikoli poté co se tyto opěry zdí zbortily.

V roce 1659 se do funkce zbirožského hejtmana dostal Jan Rafael Gallides z Rosendorfu, který v následujících letech upravil velikost oken velkého kostela tím, že dolní část ve výšce necelého sáhu zazdil a upravil množství skleněných terčů. Mimo to byl kostel vybílen a dostal novou dlažbu.

Poté, co se funkce hejtmana ujme Samuel Ignác de Bois, který vybere drobné finanční prostředky z almužen, je kostel v roce 1671 opatřen šindelem a loď zajištěna novým pilířem. Drobné úpravy se chrám dočká i v roce 1676, krátce před návratem augustiniánů. Jiří Tadeáš Heisler, správce komárovských hutí pořídí dřevěný oválný kůr pro hudebníky, který je situován do jihozápadní části presbytáře.

5.2 Návrat augustiniánů a stav kláštera k roku 1676

5. července 1676 se do kláštera navrátí augustiniáni. V témže roce zaznamenal stav celého areálu kláštera P. Valentin Weidner, který zpracoval půdorysný plán areálu s obsáhlou legendou popisující jednotlivé zakreslené budovy. Třebaže znal s jistotou rozměry pouze velkého kostela a klášterního ambitu a zbylé budovy pouze odhadoval, je tento plán důležitým pramenem. V jeho věrohodnost svědčí i výsledky operativních průzkumů, které byly v areálu prováděny během obnovy kláštera zahájené od roku 2001.⁷⁰ Kromě půdorysného plánu Weidner zdokumentoval i pohledy na jednotlivé čelní stěny velkého kostela i konventu v prostých náčrtcích s legendou. V jistých případech je zachycen pohled nejen z exteriéru stěny kostela ale i z interiéru. Tyto nárysy a bokorysy přinášejí informace nejen o celkové podobě architektury, ale i o rozmístění a tvaru oken a pilířů v exteriéru i rozvrh klenebních čel v interiéru.⁷¹

---

⁷⁰ Ibidem, s. 28.

⁷¹ Ibidem, s. 34.

5.2.1 Areál konventu v roce 1676 a jeho podoba ve Weidnerově dokumentaci⁷²

Na Weidnerově půdorysném plánu [1] je zachycen orientovaný kostel Zvěstování Panny Marie, při jehož jižní straně presbytáře je malý kostel Zvěstování Panny Marie, dnešní kaple Mikuláše Tolentinského, kaple svaté Dobrotivé a konvent. [3] Konvent se skládal z východního a jižního křídla. Jižní křídlo, které bylo oproti dnešní podobě polovičního rozsahu, bylo předsunuto před východní křídlo a vytvářelo tak z pohledu od východu rizalit.

Na západ od konventu stával orientovaný farní kostelík Všech svatých, za ním pak vrchnostenská stodola s rozsáhlým dvorem. Severně, nedaleko presbytáře velkého kostela, se nacházela zvonice. Tato zvonice byla zprvu zděná,[5] ale protože byla za válečných nepokojů zničena, nahradila ji zvonice pouze ze dřeva.[3] Tři zvony, které v ní byly umístěny, se v roce 1681 nebo nedlouho poté přesunuly do nové kamenné věže nad kaplí Mikuláše Tolentinského. Na jihovýchodě od budovy konventu stál v době vytváření plánu vrchnostenský mlýn, který byl později přemístěn do prostoru za vrchnostenskou stodolou. Na jihovýchodě od konventu stával starý pivovar, ze kterého však v době Weidnerova působení zůstaly jen základy. Celý areál byl ohrazen zdí, která byla již v době vytváření plánu zbořená a jejíž zbylé kameny byly posléze použity na novou stavbu kláštera.

5.2.2 Velký kostel Zvěstování Panny Marie v roce 1676⁷³

Velký kostel Zvěstování Panny Marie měl trojlodní halovou dispozici. Klenba původně spočívala na čtyřech párech sloupů polygonálního půdorysu na rozdíl od současných třech párů sloupů čtvercového půdorysu. Chránová loď navazovala na presbytář stejně jako dnes pouze v šířce hlavní lodi. Celá stavba mohla být na základě podoby v dochovaných Weidnerových kresbách zastřešena sedlovou nebo stanovou střechou se sanktusníkem nad presbytářem.

5.2.2.1 Exteriér

Západní průčelí charakterizoval gotický portál s lomeným obloukem,[14] který se dochoval dodnes. Přímo nad portálem Weidner znázornil okno s lomeným

---

⁷² Ibidem, s. 28, 35-36.

⁷³ Ibidem, s. 37-38.

obloukem, které je z větší části od spodu zazděno. Stěnu uzavíral trojúhelníkový štít, který byl ve výšce střechy pobitý prkny.

Kresba severní stěny hlavní lodi kostela ukazuje řadu čtyř oken s hrotitými oblouky, které jsou ve spodní části zazděny.[12] Stejně tak i severní stěna presbytáře byla členěna třemi stejnými okny.[10] Weidner zde zakreslil i opěrné pilíře na nárožích stavby a naznačil šest dalších již neexistujících pilířů,[8] které sloužily jako podpora stěny hlavní lodi a presbytáře. Právě tyto pilíře měly být postupně rozebírány a odváženy do železné hutě.[7]

Presbytář byl polygonálně zakončen.[5] Mezi opěrnými pilíři byla dvě široká lomená okna s dalším zazděným okenním otvorem na severovýchodní straně. K jižní straně presbytáře přiléhala drobná kaple svaté Dobrotivé a malý kostel Zvěstování Panny Marie čili kaple sv. Augustina.

Jižní stěna lodě velkého kostela měla pouze dvě okna s hrotitými oblouky a to blíže k presbytáři.[16] Ten byl osvětlován pouze jedním oknem. Na této straně kostela nejsou Weidnerem zaznamenány žádné opěrné pilíře a to ani v náznaku po zaniklých pilířích.

5.2.2.2 Interiér

Klenba kostela byla v roce 1676 zřícená. Jen drobné fragmenty kleneb naznačují, že byl kostel halového trojlodí o délce 49 loktů, šířce 25 loktů a výšce 27 loktů. Interiér byl osvětlen vysokými lomenými okny. Jejich skleněné terče měly tvar kosočtverců. Zazdění oken v jejich dolní části bylo provedeno na západní, severní i východní straně kostela. Okna na jižní straně kostela byla oproti severní straně pouze skrovného počtu třech kusů, zato však měla svou plnou výšku. Stěny pod okny byly na mnoha místech označeny křížem v kruhu jako znamení konsekrace.[20]

Weidner nám dále ve svých zápiscích a kresbách přibližuje podobu presbytáře, který měl délku $32 \frac{1}{4}$ lokte, šířku $13 \frac{1}{4}$ lokte a výšku $29 \frac{1}{4}$ lokte. Do presbytáře se z ambitu kláštera vcházelo vchodem s lomeným obloukem. Nad ním byl dřevěný oválný kůr pro hudebníky, který vznikl nedlouho před příchodem augustiniánů. Nalevo od vchodu se nacházel sedile pro sezení hlavních účastníků při velkých slavnostech.

Hlavní loď byla od presbytáře oddělena vítězným obloukem.[18] Ten měl podobu gotického lomeného oblouku, který byl však Házmburky ve spodní části snad kvůli hrozícímu pádu zazděn. Uprostřed této stěny byl drobný průchod s přímým obloukem.

Vítězný oblouk však nebyl zazděn v celé výšce klenby, a tak se z balkonu umístěného po celé šířce této přepážky dalo shlížet na průběh mše před hlavním oltářem. Z pohledu od presbytáře byly umístěné znaky třech pánů⁷⁴, které vznikly na konci 15. století po obnově závěru.

5.2.3 Malý kostel Zvěstování Panny Marie v roce 1676⁷⁵

Dobové archiválie se v nazývání tohoto prostoru liší. Historiograf P. Valentin Weidner jej nazývá „*Malým kostelem Zvěstování Panny Marie*“, a podle něj byl původním kostelem, kde se Oldřichovi zjevila Panna Marie. Z jiných drobných dokumentů řeholníků se dozvídáme, že se tomuto prostoru říkalo i kaple sv. Augustina či kaple sv. Dobrotivé. Tato svatyně byla roku 1682 stržena a na jejím místě stojí dnešní kaple Mikuláše Tolentinského. Původní prostor byl obdélného půdorysu s polygonálním zakončením, které bylo vyvýšeno.[24] Na jižní straně k malému kostelu přiléhala sakristie. [25]

5.2.4 Budova konventu v roce 1676

Klášter byl tvořen jižním a východním křídlem.[22] Jižní křídlo byl oproti východnímu v době návratu augustiniánů obyvatelné. I přesto byly prostory podle Weidnera celkově ve špatném stavu. „*Klenby byly zborcené a zdi se hroutily.*“⁷⁶

Po celé délce východního křídla se nacházel 76 a ½ lokte dlouhý ambit, který vedl z velkého kostela až do předsíně v jižním křídle a ústil do jednotlivých místností, které budu níže popisovat. Ambit neměl v té době již ani dlažbu. Prostor byl zcela osvětlován lomenými okny, která byla z většiny kromě horní části zazděna. Tento ochoz měl stejnou dispozici jako ten dnešní. Přímo nad ambitem se nacházel patrně dormitář, který ale již nebyl zastřešen a podlaha zde byla shnilá. Jediná místnost, která byla ve východním křídle používána, byla kuchyň s ohništěm na nejjižnější straně křídla. Gotický sedlový portál, který se zde dodnes nachází, dokládá, že klášter nebyl nikdy přestavěn zcela od základů. Ostatní místnosti nebyly v užívání-hodném stavu a jejich podoba tomu odpovídala. Na sever od kuchyně byl podlouhlý prázdný prostor, který mohl dříve sloužit jako kapitula. V podlaze této místnosti byly po návratu augustiniánů nalezeny lidské ostatky. Další, menší pokoj sloužil jako skladiště. Místnost na sever

---

⁷⁴ Jan ze Šelmberka, Zdeňek Lev z Rožmitálu, Jan Zajíc z Házmburka.

⁷⁵ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 36.

⁷⁶ Ibidem, s. 36.

od tohoto pokoje byla využívána taktéž jako komora na někdejší kostelní příslušenství. Tato prostora mohla mít kdysi funkci sakristie, protože přiléhala přímo k malému kostelu Zvěstování Panny Marie. Weidner uvádí, že zde byla po návratu mnichů pod vrstvou omítky nalezena nástěnná malba. K severozápadní straně ambitu přiléhala i drobná místnost, kde se v dřívější době nacházelo točité schodiště.

V jižním křídle byla situována prostorná předsíň s hlavním vchodem do kláštera. Z této prostory vedly schody do tzv. musea, které bylo v patře nad sklepem. Museum mělo podle Weidnerových zápisků tři okna k jihu a čtvrté k východu. Sklo těchto oken bylo zasazeno do kamenných terčů ve tvaru kosočtverce na rozdíl od ostatních oken, které měly terče železné. Po přestavbě kláštera se tato místnost snížila na úroveň okolních místností a zanikl tak sklep pod ní. Posléze byla využívána jako refektář. Ve sklepech, do kterého vedlo pár stupňů schodiště z předsíně, vyvěral pramen vody. Nad museem se nacházel druhý dormitář. Ani ten však nebyl pro příchozí mnichy vhodný k využívání. Předsíň na jižní straně ústila do starého refektáře, který měl dřevěný strop a tři okna směřující k jihu. Stejně jako v místnosti musea měla okna kamenné terče. Typ oken napovídá, jak důležité tyto místnosti byly. K refektáři přiléhala drobná spižirna. V patře nad refektářem a spižírnou byly další místnosti, které, jak uvádí Weidner, sloužily jako pokoje házmburských úředníků, kteří spravovali hospodářství ostrovského panství.

5.3 Následující léta⁷⁷

V letech 1678–1679 probíhala přestavba vítězného oblouku kostela. Pod vedením převora P. Filipa Rosenthalera byl celý vítězný oblouk stržen a postaven nový raně barokní, který byl vyšší a širší. Znaky třech pánů⁷⁸, které vznikly na konci 15. století po obnově závěru a dodnes zdobí vítězný oblouk, byly původně umístěné na gotickém vítězném oblouku z pohledu od presbytáře. Při této přestavbě byly vyňaty a přeneseny na nový barokní vítězný oblouk z pohledu pro příchozí od západního portálu. Spolu s vítězným obloukem byl stržen i oválný dřevěný kůr nad vchodem z ambitu do presbytáře, který byl zřízen v roce 1676 Jiřím Tadeášem Heislerem. Nový kůr byl v těchto letech umístěn nad západní vstupní portál. V téže době byla podlaha kostela vyrovnána a vydlážděna cihlami.

---

⁷⁷ Ibidem, s. 40-49.

⁷⁸ Jan ze Šelmberka, Zdeňek Lev z Rožmitálu, Jan Zajíc z Házmburka.

Roku 1680 se na místo nového převora dostane P. Tomáš Scharff, který žádá českou komoru o poskytnutí materiálu na přestavbu malého kostela se sakristií a vystavění nové věže. 12. 4. 1681 česká komora žádosti vyhověla a nedlouho poté započaly stavební práce. Zprvu se pracovalo na stavbě nové věže nad presbytářem malého kostela, která měla být vysoká v rozsahu čtyř pater. Zednickým mistrem, který stavbu vedl, mohl být patrně Bernard Marschal z Hořovic. Stavba, která v roce 1682 pokročila do výšky třetího patra, se ale začala bortit pro nedostatečné základy a byla dočasně pozastavena. Stavbu později převzal pražský královský stavitel Giovanni Domenico Canevalle, a to někdy po slavnosti sv. Dobrotivé v roce 1682, které se zúčastnil. Canevalle věž zpevnil a podepřel mohutnou zdí. I přes toto zajištění sahá plánovaná čtyřpatrová věž pouze do výšky třech pater. Do věže pak byly umístěny zvony z malé dřevěné zvonice, která stála severně od kostela.

Během stavby věže byl v roce 1682 zbořen malý kostel Zvěstování Panny Marie a místo něj byla vystavěna nová kaple Mikuláše Tolentinského. Při této přestavbě byla odstraněna podlaha a bylo zde nalezeno několik lidských ostatků. Ke kapli přiléhala ze západu i nová sakristie, která nahradila dřívější nevyužívaný prostor s točitým schodištěm. Na financování nové věže s kaplí se podílel zbirožský hejtman Samuel Ignác de Bois.

Po dokončení věže s kaplí Mikuláše Tolentinského se pokračovalo v přestavbě kláštera. V roce 1683, kdy klášter vedl nový převor P. Alexius Schimel, byla dokončena část nového traktu kláštera. Weidner uvádí, že se jednalo o čtyři pokoje v patře a vchod, který byl nově umístěn vedle kaple Mikuláše Tolentinského. Stavba pravděpodobně pokračovala dál, protože k roku 1686 existují doklady o zaplacení odměny několika tovaryšům. V roce 1689 se převorem kláštera stal P. Rafael Pelikán, který nechal strhnout střechu velkého kostela a nahradit ji novou, červeně natřenou šindelovou střechou. O přesné době provedení této práce se údaje v archiváliích liší. Weidner uvádí rok 1689 a zároveň v jiné pasáži rok 1691. Rok 1691 předkládá i *Summarium P. Theobalda Grubera* z roku 1761.

V následujících letech, téměř vždy ke konci funkčního období každého z převorů, jsou zpracovány přehledy stavu konventu, které nás vcelku podrobně informují o větších či menších stavebních pracích prováděných v areálu kláštera.

V roce 1692 byl po odchodu převora Pelikána vypracován přehled stavu konventu v období od 9. května 1689 do 22. dubna 1692. V této době byla kaple svaté Dobrotivé

rozšířena a více osvětlena novým oknem nade dveřmi do kaple Mikuláše Tolentinského. V klášteře se pracovalo na obnově nových prostor, které následně fungovaly jako refektář, převorství, další dva pokoje pro obývání, sklep a komora. V ambitu byla položena nová dlažba a opravena část zborcené klenby. Pracovalo se na tvorbě nového portálu do klášteře a byly zhotoveny či opraveny i dveře do kostela, sakristie a pokojů v přízemí konventu. Kaple Mikuláše Tolentinského byla opatřena novou věžičkou krytou šindeli, které byly natřeny červenou barvou, a křížkem na vrcholu. Stejně tak i střecha kostela dostala železný pozlacený kříž. Zahrada při klášteře byla vyrovnána a nově ohrazena. Byla vybudována i nová sýpka a kolem konventu vznikla kamenná dlažba.

Mezi léty 1692–1695 se v klášteře střídají různí převoři, mezi kterými je i mnohokrát zmiňovaný P. Valentin Weidner. Ten nechá po svém nástupu v roce 1692 opravit všechna okna velkého kostela, která byla poničena při stavbě střechy a silném větru. Na jejich opravě se pracuje v řádu několika let. Do roku 1695 byla upravena i sakristie, ve které vznikla nová cihlová dlažba a nové okno „s křídly“.⁷⁹

Od srpna roku 1695 do 15. dubna 1698 se vedení klášteře opět ujme P. Tomáš Scharff. V této době se stavební práce zaměří především na jižní trakt klášteře. Dokončují se úpravy v refektáři, který je nově zaklenut a opatřen dveřmi a okny. Klenutí dostanou i sklepy, které jsou pod prostorem refektáře. Mimo to je poupraveno již existující klenutí ambitu. Ve východním křídle jsou vsazena nová okna v prostoru kuchyně se spíží a pokojů nad ní. Tyto pokoje v patře jsou vybaveny k obývání. Farní kostelík Všech svatých, který se nacházel v areálu konventu, se také dočkal oprav. V letech 1695–1696 došlo ke zvýšení zdí, úpravě oken, která se změnila na půlkruhová a k novému zastřešení.

Za dalšího tříletého období vedení převora P. Konráda Stephana nebyly podle dochovaných archiválií provedeny závažnější stavební úpravy.

V letech 1704–1707, kdy klášter spravoval zprvu převor P. Bernard Schindlera a po něm P. Alexius Rosentaller, byla zhotovena horní podlaha ve velkém kostele. Jednalo se pravděpodobně o podlahu na kůru. V klášteře dobíhaly především dokončovací práce. Ambity dostaly 12 nových oken a všude již byla položena dlažba. Ambit v patře byl z další části zaklenut a další čtyři pokoje v patře byly připraveny

---

⁷⁹ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 44.

k obývání. Novou podlahu dostal pokoj přímo nad refektářem. Led nyní mohli řeholníci uchovávat v opraveném sklepe. V tomto období vznikla i sýpka.

V období 1706–1707 byla pro opravený kostelík Všech svatých postavena nová zvonice.

V roce 1713 došlo pod vedením převora P. Antonína Čakerta pouze k přemístění hlavního vchodu do kláštera. Stávající vchod, který byl v prostoru vedle kaple Mikuláše Tolentinského, byl zazděn a nahrazen novým oknem. Nový vchod do kláštera měl být od tohoto roku „na straně velkého kostela“⁸⁰. Tímto vchodem může být myšlen portál nacházející se na severní straně kostela. Kromě těchto úprav měla být budova konventu dokončena a stavební práce se opět přesunuly k přestavbě kostela.

Pro nadcházející období již nejsou k dispozici zprávy od historiografa Weidnera a informace o klášteře jsou skromnější. O stavební historii nás informuje P. Theobald Gruber ve svém *Summariu* nebo lze čerpat zprávy z korespondence a jiných drobných dobových dokumentů.

4. července 1719 žádal převor P. Antonín Čakert o postoupení pozemku o dvou sázích na rozšíření konventu, aby bylo možno dvůr konventu uzavřít budovami kláštera s kostelem. K této změně však nikdy nedošlo. I provinciál P. Michael Mareschl žádal českou komoru o část pozemku a jeho prosbě bylo 26. května 1728 vyhověno. Česká komora klášteru postoupila pozemek, který patřil vrchnostenskému dvoru. Cesta, která zde vedla mezi konventem a zahradou, mohla být zrušena a areál se tak mohl v této části uzavřít.

14. října 1737 žádal převor kláštera dvorskou komoru o postoupení starého hospodářského dvora, který je v dezolátním stavu, aby ho bylo možno strhnout. V roce 1738 nařídila dvorská komora české komoře, aby byl statek i s přiléhajícím pozemkem postoupen klášteru. Konvent tak učinil a ze vzniklého prostoru byla rozšířena klášterní zahrada.

V následujících letech byly finance poskytovány na nový mobiliář a to především oltáře a obrazy. V 1. polovině 50. let 18. století existují pouze anonymní záznamy o drobných úpravách. V roce 1751 byla postavena nová věž nad zvonicí kostela a následně pokryta plechem. O dva roky později byla vymalována kaple sv. Dobrotivé a upravena předsíň kostela.

---

⁸⁰ Ibidem, s. 45.

Vlivem josefínských reforem byl někdy mezi 11. březnem 1792 a 2. květnem 1800 zbořen kostelík Všech svatých a nahrazen hřbitovem. V letech 1818–1822 vznikly dva nové byty pro učitele a dvě učebny ve východním křídle konventu. Nad těmito prostory byla opravena i šindelová střecha.

V letech 1826–1830 byla stažena kleštinami kostelní klenba, aby se zamezilo jejímu praskání a kostel i s konventem byl pokryt novou šindelovou krytinou. V tomto období v letech 1827–1828 byly na dosud ploché fasádě kostela, která byla členěna pouze okny, postaveny nové opěrné pilíře stavitelem Karlem Čechem. Střecha zvonice nad kaplí Mikuláše Tolentinského dostala novou nynější podobu makovice na jejím vrcholu. O těchto úpravách se jednalo již od roku 1822.

V následujících letech byly prováděny jen běžné opravné práce. Až roku 1881 za vedení převora P. Marcela Hnízda došlo k rozsáhlejším opravám. Budova kláštera byla nově vydlážděna, tam kde to bylo nutné, byla pořízena nová okna a dveře, opraveny stropy a prostory vybíleny. Byly zřízeny nové kryté schody k chóru u hlavního západního portálu do kostela. Dále byly opraveny poškozené zdi a pilíře kostela. Stavbu vedl hořovický stavitel Karel Císař.

Na konci 19. století se opravy soustředily především na krov a střechu. Kromě zajištění stavu těchto částí, které byly často poškozeny povětrnostními vlivy, se zřídily i protipožární dveře do prostoru krovu mezi kostelem a konventem.

Od roku 1906 probíhala kromě jiných běžných oprav i jednání o zvýšení věže nad kaplí Mikuláše Tolentinského. Debatu o zvýšení věže podnítil Jan Herain tehdejší konzervátor památkové péče. Plány na její úpravy zhotovil Karel Šimůnek z Rokycan. Převor Bernard Brand žádal Centrální komisi o vyjádření k tomuto záměru. Svůj záměr zdůvodňoval tím, že je věž nevhledná, protože je nižší než kostel a její výška způsobuje i horší slyšitelnost zvonů. Mimo to je střecha věže ve špatném stavu a je nutné ji opravit. Max Dvořák, který byl Centrální komisí pověřen k odpovědi, žádosti Bernarda Brand vyhověl. Věž mohla být zvýšena tak, aby bylo další patro provedeno v duchu těch nižších se zachováním současného tvaru věžní bání. I přesto, že již byla výstavba zadána staviteli, ke zvýšení věže nedošlo a jednání o jejím zvýšení pokračovala až do roku 1924. Ke změně stávající podoby nepřispěla ani proměna

myšlenek a záměrů památkové péče. Václav Wagner ze Státního památkového úřadu vyjádřil svůj nesouhlas ke zvýšení „z důvodu zásadních“.⁸¹

Po zrušení kláštera v roce 1950 budova chátrala. Drobné opravy kostelních vitráží se dočkala v 90. letech po navrácení konventu augustiniánům. V roce 2001 byla zahájena celková obnova kláštera i kostela, která měla několik stavebních etap.

---

⁸¹ Ibidem, s. 48.

6. Přehled mobiliáře kostela

6.1 Oltáře v presbytáři

6.1.1 Hlavní oltář Zvěstování Panny Marie

Hlavní oltář [30] byl pořízen v roce 1745⁸² a v roce 1886 byl renovován v rámci velké obnovy kostela.⁸³ Na oltářní menze je umístěný portálový tabernákl, který nese obraz v mohutném čtyřlístém rámu s anděly po stranách. Součástí oltáře mohou být i nadpraží portálů za oltářem, které mají stejný tvar jako oltářní tabernákl.

Tabernákl tvoří edikula s ukřížovaným Kristem v ústřední části, rozměrnými volutami po jejím boku a římsou s půlkruhovým obloukem a konkávními křivkami po stranách římsy. Římsa je korunována mřížkou s rozvilinami a drobnou sochou světice. Mezi edikulou a římsou je na paprskách umístěn tvar jazyka Jana Nepomuckého. Tabernákl je z části pozlacen a dekorován drobnými festony a putti. K oltáři lze přiřadit i nadpraží dvou drobných portálů, které mají stejný tvar, jako má tabernákl. Na vrcholu jednoho z nadpraží je pozlacená drobná polopostava, která je nápisem označena jako sv. Uršula. Nad druhým nadpražím bývala socha sv. Korduly.⁸⁴

Oltářní obraz Zvěstování Panny Marie je umístěn do čtyřlístého rámu, který je zasazen do iluzivního portálu s konkávním prohnutím říms. Tento portál nesou dva andělé, kteří jsou z části pozlaceni. Na vrcholu oltáře jsou dvě putti, kteří nesou holubici Ducha svatého, kterou osvětluje kruhové okno za oltářem.

Oltářní obraz [31] vytvořil v roce 1745 pražský malíř Jan Petr Molitor za 252 zlatých.⁸⁵ Mnohofigurální dílo zpodobňuje pověst o zjevení Panny Marie Oldřichovi z Valdeka. Panna Marie s Ježíškem v náručí jsou ve zlaté záři na oblacích nesení dvěma putti a andělem. Bohorodička ukazuje na bílý list papíru, který symbolizuje zakládací listinu kláštera Na Ostrově. V lesnaté ztemnělé krajině osvětlené měsícem klečí Oldřich z Valdeka v bílém rouchu. Jeho gesto ruky na srdci vyjadřuje údiv a zároveň poctu Panně Marii. Po bocích Oldřicha jsou sv. Petr a Pavel, kteří naznačují klečícímu, aby uposlechl prosbu Panny Marie. V pozadí této scény je drobná krajina s kapličkou.⁸⁶

---

⁸² Ibidem, s. 45.

⁸³ Ibidem, s. 47.

⁸⁴ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

⁸⁵ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 45.

⁸⁶ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

Z druhé strany hlavního oltáře se nachází místo Zjevení Panny Marie. K tomuto místu je nutné hlavní oltář obejít a zastavit se v úzkém prostoru mezi hlavním oltářem a závěrem presbytáře před prosklenou vitrínkou, ve které je dán na odív kámen, na kterém se podle pověsti zjevila zakladateli kláštera Panna Marie. Do této vitríny byla po roce 1995⁸⁷ opatřena skleněná plastika trojúhelníkového tvaru, na které je jemně naznačen obrys Panny Marie s Ježíškem v náručí.

6.1.2 Oltář sv. Kříže

Rámový oltář sv. Kříže[32] byl zhotoven po roce 1736⁸⁸ a v roce 1883 byl renovován.⁸⁹ Skládá se z oltářní menzy, tabernáku a oltářního obrazu, který je na vrcholu zdoben římsou s rozvilinami. Oltářní obraz Kalvárie zpodobňuje ukřižovaného Krista a dva nebožáky pod křížem. Na nešťastníky shlíží Mikuláš z Myry, který třímá v ruce berlu, a u jeho nohou leží tři koule.⁹⁰

6.1.3 Oltář Panny Marie, matky dobré rady

Skříňový oltář Panny Marie[33] se skládá z menzy, tabernáku, drobného obrázku Panny Marie a skříňky s křížem s atributy Kristova ukřižování. V nástavci jsou postavy putti a motiv paprsků. Oltářní obraz Panny Marie, matky dobré rady⁹¹ je méně známý ikonografický typ. Panna Maria předává rady věřícím od Ježíška, který ji našeptává v jejím náručí svá doporučení. Součástí malby je i koláž z textilu a ostatků svatých. Literatura se o dataci tohoto oltáře nezmiňuje, protože dříve stál na tomto místě oltář Piety s gotickou sochou.⁹²

6.2 Oltáře v boční lodi na evangelijní straně kostela

6.2.1 Oltář sv. Augustina

Oltář sv. Augustina[34] daroval kostelu plzeňský magistrát ve 30. letech 18. století⁹³ a v roce 1883 byl renovován.⁹⁴ Na oltářní menze je umístěn tabernákl, kam

⁸⁷ Toto údobí uvádí pamětníci, manželé Svobodovi, kteří se již mnoho let zajímají o klášter Svatá Dobrotivá.

⁸⁸ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 45.

⁸⁹ Ibidem, s. 47.

⁹⁰ Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly*, České Budějovice 2006, nestránkováno, heslo Mikuláš.

⁹¹ *Blah. Panna Maria, matka dobré rady, a původ proslulé poutnické svatyně Mariánské v Genazzaně*, ČKD, 1882/2, str. 127-128, digiknihovna Depositum, [http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=1560, vyhledáno dne 30. 3. 2017] Getsemane, [http://getsemane.blog.cz/1304/panna-maria-matka-dobre-rady, vyhledáno dne 30. 3. 2017]

⁹² Viz Poche (pozn. 7), s. 328, Viz Zahradník (pozn. 12), s. 47.

⁹³ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 45.

je vložena drobná soška Panny Marie. Římsa portálového oltáře je nesena postranními pilastry. Oltářní obraz sv. Augustina z doby kolem roku 1800⁹⁵ zpodobňuje světce s krátkými vousy v černé sutaně, který drží hořící srdce. Druhou rukou svírá brk nad otevřenou knihou. Vzhlíží k nebi, kde se v oblacích vznáší Nejsvětější Trojice. Dalšími atributy sv. Augustina, které jsou na obraze, jsou mitra s berlou, lebka, krucifix, svitky a malý chlapec, který mušlí přelévá vodu z fontány do drobné jamky.⁹⁶ Nad oltářním obrazem je pozlacený znak města Plzně. Na vrcholu portálového oltáře je drobný obraz Madony, který je lemován putti a pozlacenými dekorativními prvky.

6.2.2 Oltář sv. Jana Nepomuckého

Oltář sv. Jana Nepomuckého[35] dal ve 30. letech 18. století zhotovit bývalý mirošovský farář Jan Bernard Pelletti za 100 zlatých.⁹⁷ Oltář se skládá z menzy a štafírovaného oltářního panelu, před kterým stojí polychromovaná socha světce. Jan Nepomucký jakožto ochránce zpovědníků je tradičně zpodobněn v kanovníckém rouchu s pěti hvězdami okolo hlavy a krucifixem v náruči.⁹⁸ Oltář byl v roce 1883 renovován.

6.3 Oltáře v boční lodi na epištolní straně kostela

6.3.1 Oltář sv. Moniky

Oltář sv. Moniky[36] pořídilo do klášterního chrámu město Plzeň mezi léty 1730–1736.⁹⁹ Na menze stojí portálový oltář s tabernáklem. Oltářní obraz je po stranách lemován pilastry. V nástavci na vrcholu oltáře je obraz řádového světce, který je korunován římsou s putti a nebeskými paprsky. Obraz od Josefa Mathausera byl na nově zrenovovaný oltář umístěn v roce 1883.¹⁰⁰ Obraz znázorňuje sv. Moniku,¹⁰¹ matku sv. Augustina, která klečí v chrámu před Pannou Marií s Ježíškem a přijímá od ní pás. Ten může znázorňovat její trpělivost a mírnost, se kterými dosáhla napravení lehkomyšlného života manžela i jejího staršího syna sv. Augustina.¹⁰² Tomuto výjevu přihlížejí putti, která podpírají desku s nápisem *IHS*.

---

⁹⁴ Ibidem, s. 47.

⁹⁵ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

⁹⁶ James B. Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 67.

⁹⁷ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 45.

⁹⁸ Viz Hall (pozn. 96), s. 189.

⁹⁹ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 45.

¹⁰⁰ Ibidem, s. 47.

¹⁰¹ Viz Hall (pozn. 96), s. 284.

¹⁰² Viz Rulíšek (pozn. 90), heslo Pás, heslo Monika.

6.3.2. Oltář sv. Tekly

Bohatě zdobený rokokový oltář sv. Tekly[37] se skládá z menzy a bohatě zdobeného panelového nástavce. Ten má po stranách pozlacené sochy českých zemských patronů sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého. Sv. Václav je zobrazen v rytířském brnění s královskou korunou a praporem.¹⁰³ Jan Nepomucký je v kanovníckém rouchu s krucifixem a palmovou ratolestí. Nad těmito postavami jsou sochy dvou andělů. V oltářním nástavci je socha orlice ve zlatých paprscích.

Na oltářním obraze je zobrazena sv. Tekla¹⁰⁴, která klečí v dvorském rouchu ve skalnaté krajině. V ruce svírá krucifix a je korunována amorem. Z nebes na světici shlíží dva putti. Sv. Tekla byla křesťanskou mučednicí, která se svým pronásledovatelům skryla ve skalní rozsedlině.

Pod oltářním obrazem se v rokokové skřínce nachází soška Jezulátka, která má pozlacenou korunku obklopenou září, je oblečena do vyšívávaného oblečku s pozlaceným jablkem v ruce. Skříňka je obklopena putti a rokaji a královskou korunkou na svém vrcholu.

6.3.3 Oltář Všech svatých

Oltář Všech svatých[38] byl zhotoven v roce 1735¹⁰⁵ a v roce 1884 byl renovován.¹⁰⁶ Na oltářní menze stojí tabernákl, za kterým je panelový oltář s postranními sochami Jana Křtitele a sv. Heleny. Jan Křtitel je zpodobněn v tradičně v roušce okolo pasu s křížem a beránkem u nohou. Helena je oblečená do královského roucha s korunou na hlavě a v ruce drží drobný kříž jako znak Kristova umučení.¹⁰⁷ Oltářní nástavec je zdoben symbolem Božího oka, hlavičkami putti a vázami.

Mnohofigurální oltářní obraz znázorňuje výjev Všech svatých, který byl poprvé použit v ilustraci spisu sv. Augustina *De civitate Dei*.¹⁰⁸ Na oblacích sedí několik figur světců. V popředí sedí dva papeži, kteří mezi sebou komunikují svým pohledem. Jejich atributem je typický oděv s mitrou a tiárou. Za nimi je svatá Kateřina, jejíž atribut je kolo, se svatou Barborou, která drží kalich s hostií.[39] Ve středu obrazu je polopostava kněze s otevřenou knihou, nad kterým se sklání mnich s krucifixem.

---

¹⁰³ Viz Hall (pozn. 96), s. 470.

¹⁰⁴ Ibidem, s. 440.

¹⁰⁵ Viz Poche (pozn. 7), 328.

¹⁰⁶ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 47.

¹⁰⁷ Viz Rulíšek (pozn. 90), heslo Helena.

¹⁰⁸ Viz Hall (pozn. 96), s. 490.

Polopostava kněze by mohla být vzhledem ke kompozici ostatních postav portrétem mecenáše obrazu. Nad zmíněnými postavami se vznáší sv. Petr s atributem klíčů a sv. Pavel se svými atributy meče a knihy. Spolu s nimi je na stejné úrovni i skupina hudebníků. Nad celým výjevem se na oblacích vznáší Panna Marie, která vzhlíží na Boží oko.

6.4 Kazatelna

Barokní kazatelna na epištolní straně presbytáře pochází z počátku 2. čtvrtiny 18. století.¹⁰⁹ V roce 1884 byla renovována.¹¹⁰ Kazatelna je zdobena kartušemi, ornamentální dekorací a amory. V její spodní části je orlice s otevřenou knihou, která může být znakem Jana Evangelisty. Na vrcholu kazatelny je socha Naděje, která drží kříž a kouli. U jejích nohou leží kotva.¹¹¹

6.5 Varhany

Původní varhany z roku 1727 dostaly novou varhanní skříň a posléze byly vysvěceny v roce 1779.¹¹² Novou varhanní skříň zhotovil Jan Ruschl z Litoměřic. Štafírování se hudebnímu nástroji dostalo v roce 1886.¹¹³ Barokní varhany umístěné na kruchtě se skládají ze třech varhanních skříní, které jsou konvexně a konkávně formovány. Varhany jsou poměrně prostě zdobeny putti, kteří hrají na hudební nástroje. Tyto figury zde byly použity z původních varhan. Nástroj zdobí malované zlaté linie na římsách a drobné oblé dekorativní prvky.

6.6 Zpovědnice

Barokní zpovědnice stojí jak v jižní, tak v severní lodi. Obě pravděpodobně pocházejí z 1. čtvrtiny 18. století¹¹⁴ pravděpodobně od stejného mistra, protože jsou takřka totožné. Jedná se o trojdílné zpovědnice, které jsou zdobeny vyřezávaným ornamentem.

---

¹⁰⁹ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

¹¹⁰ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 47.

¹¹¹ Viz Rulíšek (pozn. 90), heslo Naděje.

¹¹² Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

¹¹³ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 47.

¹¹⁴ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

6.7 Lavice

Lavice, které jsou z 1. čtvrtiny 18. století,¹¹⁵ jsou velice bohatě zdobené rostlinnými rozvilinami. Na čelní stěně těchto lavic jsou detailně propracované drobné motivy mimo jiné i probodnuté hořící srdce na knize jako znak augustiniánů.

Další lavice, které mají boční stěny pouze skromně vyřiznuty do oblého tvaru bez dalších řezbářských dekorací, by mohly být pravděpodobně z 2. poloviny 19. století.

6.8 Křtitelnice

Mramorová křtitelnice stojí u vítězného oblouku na evangelijní straně presbytáře.

6.9 Kropenka

Kamenné kropenky se nacházejí u vstupních portálů do kostela, jejich tvar a dekorace připomínají mušli. Jsou zasazeny do vlastních drobných nik.

6.10 Náhrobky

V klášterním chrámu se nacházejí tři náhrobky. Dva z nich jsou v presbytáři kostela a třetí je umístěn u západního portálu. Na pilíři vítězného oblouku je situována mramorová náhrobní deska Samuela Ignáce de Bois z roku 1681 a jeho rodovým erbem. Tento hejtman si náhrobní desku nechal zhotovit již 9 let před svou smrtí.¹¹⁶ Další náhrobní deska se nachází na podlaze presbytáře a nese nápis a znak augustiniánů s rokem 1721. U západního portálu je umístěn epitaf Zajíců z Házmburka s jejich rodovým erbem z roku 1459.¹¹⁷

6.11 Krucifixy

Nad náhrobní deskou Ignáce de Bois je umístěn barokní krucifix.¹¹⁸ Druhý je umístěn v boční lodi na epištolní straně. Ten pochází zřejmě z 19. století.

6.12 Volné obrazy

Volných závěsných obrazů je v interiéru kostela celkem osm. Sedm z nich je zavěšeno na pilířích v hlavní lodi a jeden v boční lodi na jižní straně. Obrazy budu

---

¹¹⁵ Ibidem, s. 328.

¹¹⁶ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 43.

¹¹⁷ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

¹¹⁸ Ibidem, s. 328.

popisovat nejdříve v hlavní lodi od severních pilířů k jižním a to vždy od presbytáře k západnímu portálu.

6.12.1 Obraz sv. Václava

Na prvním z obrazů je čelem do hlavní lodi umístěn obraz sv. Václava,[40] který do kostela pořídil v roce 1745 pan Leopold Schmalfus, točnický ředitel.¹¹⁹ Svatý Václav je zde zpodobněn jako mladý rytíř v brnění s mečem. Atributy jeho královského postavení jsou červená koruna a plášť s hermelínem. Přímo u něj stojí anděl, který mu podpírá bílý prapor, a malý putto, jenž svírá erb s černou orlicí.¹²⁰

6.12.2 Obraz sv. Kláry z Montefalka

Na dalším ze severních pilířů hlavní lodi se pravděpodobně nachází obraz sv. Kláry z Montefalka.¹²¹[41] Tato malba je již z části poškozená a detaily jsou již těžko rozeznatelné. Lze zde však rozpoznat stojící postavu muže s vousy nesoucí kříž, který se sklání nad klečící ženou v černém hábitu. Svatá Klára měla být augustiniánka, které se zjevil Kristus a vtiskl jí do srdce nástroje svého umučení. Tato událost se projevila i ve výtvarném umění a jednou z modifikací byl i námět, kdy Ježíš podává Kláře svůj kříž.¹²²

6.12.3 Obraz neznámé světice

Na posledním ze severních pilířů hlavní lodi je drobný obraz polopostavy ženy ze svatozáří, která se modlí pravděpodobně ve svém interiéru. Světice je oblečená jako šlechtična do černého oděvu s bílým okružím, lokty se opírá o stolec s červeným ubrusem a svírá drobný krucifix, ke kterému tiskne svou tvář. Obraz této renesančně oděné šlechtičny lze obtížně datovat. Lze však předpokládat, že se jedná o obraz, který byl pořízen až po návratu augustiniánů, a to spíše v druhé polovině 18. století, kdy dostal interiér kostela hojný počet oltářů i obrazů.

6.12.4 Obraz sv. Jana z Facunda

Na prvním z pilířů na jižní straně hlavní lodi se nachází obraz sv. Jana z Facunda,¹²³[42] který v roce 1745 pořídil do klášterního chrámu vzácný otec magister

---

¹¹⁹ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 45.

¹²⁰ Viz Rulíšek (pozn. 90), heslo Václav.

¹²¹ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

¹²² Viz Rulíšek (pozn. 90), heslo Klára z Montefalka (od Kříže).

¹²³ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

Cyriak Votava za 4 zlaté a 12 krejcarů.¹²⁴ Ústřední postavou je mnich se svatozáří v černém hábitu, který vytahuje ze studny postavu v červeném oděvu. U mnicha klečí světice, která k němu spíná ruce v modlitbě. Za ním je anděl, který drží světcův atribut - kalich s hostií. Bůh ve své trojjedinosti shlíží na tento výjev ze záře v oblacích. Podle legendy měl Jan z Facunda v roce 1463 vstoupit do řádu augustiniánů poustevníků a za svého života činil mnohé zázraky. Kromě jiných nevídaností zachránil i dítě spadlé do studny.¹²⁵[43]

6.12.5 Obraz sv. Jáchyma se sv. Annou a Pannou Marií

Na stejném pilíři čelem k západnímu portálu spočívá obraz sv. Jáchyma se sv. Annou a Pannou Marií z 18. století.¹²⁶[44] Svatý Jáchym je zpodobněn jako starý muž s šedým plnovousem. Je oblečen do modrého šatu s červeným pláštěm. V ruce, kterou má podepřenou o pulpit, má otevřenou knihu a vzhlíží vzhůru na Ducha Svatého ve zlaté záři. Světec se účastní vyučování Panny Marie sv. Annou.¹²⁷ Svatá Anna je vyobrazena jako stará žena, oblečená do tmavého oděvu s kontrastním hnědo-zlatým pláštěm. Svou pravicí právě ukazuje Panně Marii v otevřené knize. Knihu podpírá Panna Marie zpodobněná jako mladá dívka v panenských narůžovělých šatech se zlatými vlasy. Podle legendy byla Panna Marie počata neposkvrněným početím až po 20 letech manželství jejích rodičů, proto jsou zde vyobrazeni v pokročilém věku.

6.12.6 Obraz sv. Josefa

Na následujícím pilíři čelem do hlavní lodi je obraz sv. Josefa,¹²⁸ který daroval kostelu v roce 1745 ctihodný otec Vavřinec Drážďanský, ročovský převor. Tuto malbu pořídil za 12 zlatých a 36 krejcarů.¹²⁹ Svatý Josef je zde zpodobněn jako starý muž s dlouhým bílým vousem v dlouhém plášti, který ve skalnaté krajině vede malého Ježíška za ruku. Obraz je z části poškozen a především detaily jsou již nečitelné. S neurčitostí lze říci, že se v oblacích nad nimi vznášejí andělé.

---

¹²⁴ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 45.

¹²⁵ Viz Rulíšek (pozn. 90), heslo Jan z Facunda (Gonzáles).

¹²⁶ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

¹²⁷ Viz Rulíšek (pozn. 90), heslo Jáchym.

¹²⁸ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

¹²⁹ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 45.

6.12.7 Obraz sv. Barbory

Poslední z obrazů na pilířích je obraz sv. Barbory.¹³⁰[45] Světice je vyobrazena jako mladá žena v bohatém modrém šatu s červeným pláštěm a zlatou korunou, jejíž atribut je věž se třemi okny v pozadí. Barbora klečí a vzhlíží k nebi, kde je ve zlaté záři kalich s hostií a ukazuje na nemocného, který leží na lůžku pod ní. Ležící má sepjaté ruce a modlí se ke sv. Barboře. Má povadlou tvář a je oblečen do bílého oděvu a přikrytý tmavě zelenou dekou. Na stole vedle něj jsou položeny různé medikamenty. Svatá Barbora je podle legendy patronka umírajících a dobré smrti.¹³¹

6.12.8 Obraz Stětí sv. Jana Křtitele

V jižní boční lodi mezi oltářem sv. Moniky a oltářem Všech svatých je umístěn rozměrný obraz Stětí sv. Jana Křtitele¹³² ze 17. století.¹³³ [46] Mnohofigurální obraz představuje novozákonní výjev s oslavou Herodových narozenin. Salome zde přináší Herodovi hlavu Jana Křtitele.[47] Herodes v červeném plášti sedí na trůně a zároveň za dlouhým slavnostním stolem a neskrývá svůj údiv. K této scéně přihlíží všichni ze zúčastněné mužské společnosti. Jan Křtitel napomínal krále Heroda pro cizoložství s Herodiadou. Herodes jej za trest uvěznil na svém hradu. Herodiadě však tento trest nestačil a k pomstě využila svou dceru Salome.¹³⁴ Té Herodes slíbil, že jí splní každé přání, pokud s ním bude tančit. Herodes se tak ocitne v pasti a musí nechat stít hlavu Jana Křtitele.

6.12.9 Křížová cesta

Mezi volné obrazy lze zařadit i křížovou cestu, která má 14 zastavení a signaloval ji Jos. V. Leba s rokem 1892.

6.13 Nástěnné malby

Mezi nástěnné malby můžeme zmínit erby třech pánů Jana ze Šelmberka, Zdeňka Lva z Rožmitálu a Jana Zajíce z Házmburka,[48] které vznikly na konci 15. století po obnově presbytáře. Kostel je dále vyzdoben i na klenbě, kde je namalováno několik růžic a paprsků v modrém poli se zlatými nápisy po celé ose kostela od presbytáře

¹³⁰ Viz Rulíšek (pozn. 90), heslo Barbora.

¹³¹ Ibidem, heslo Barbora.

¹³² K obrazu Stětí sv. Jana Křtitele patřil i protilehlý obraz s výjevem Vraždění neviňátek. Ten byl ale pro svůj špatný stav přemístěn do Prahy k augustiniánům.

¹³³ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

¹³⁴ Nový zákon však jméno Salome neuvádí a jmenuje ji pouze dcerou Herodiadinou.

k západnímu průčelí. Nad západním portálem je nápis, který zaznamenává návštěvu císaře Karla VI. s manželkou. Císař do kláštera zavítal 8. srpna 1732, když se účastnil lovu v okolních lesích.¹³⁵

6.14 Kaple sv. Dobrotivé

6.14.1 Oltář sv. Dobrotivé

V roce 1753 byla obnovena samotná kaple sv. Dobrotivé. Oltář byl zhotoven již nedlouho po návratu augustiniánů do kláštera, a to v roce 1677 nebo 1680 pražským truhlářem Michaellem Dobnerem.¹³⁶ Oltář byl stejně tak jako mnoho dalších obnoven v roce 1886.¹³⁷ Drobný oltář svatě Dobrotivé se skládá z oltářní menzy, tabernáku a skříňového nástavce.[49] Prosklená oltářní skříňka obsahuje malou polychromovanou sochu sv. Dobrotivé, která drží v náruči palmovou ratolest a na hlavě jí spočívá korunka.[50] Tato socha nahradila původní gotickou sochu, která je dnes umístěná v Národní galerii v Praze. V nástavci na vrcholu oltáře je umístěno Boží oko.

V nadpraží gotického portálu do kaple sv. Dobrotivé je vytesán rok 1327. Tento rok označuje dobu, kdy bylo do kláštera přeneseno tělo sv. Dobrotivé.¹³⁸ Letopočet byl v pozdějších letech obnovován a to v roce 1692 a 1711.¹³⁹

6.15 Kaple sv. Mikuláše Tolentinského

6.15.1 Oltář sv. Mikuláše Tolentinského

Původní kaple sv. Augustina byla od roku 1685 zasvěcena Mikuláši Tolentinskému po nově zhotoveném raně barokním oltáři. Tento oltář financoval zbirožský hejtman Samuel Ignác de Bois s manželkou Annou Florencií Barborou.¹⁴⁰ V roce 1886 byl oltář renovován.¹⁴¹

Portálový oltář sv. Mikuláše Tolentinského se skládá z oltářní menzy, tabernáku a nástavce,[51] kde jsou umístěné dva obrazy, mezi kterými je rodový znak Samuela Ignáce de Bois. Po stranách oltáře jsou sochy řádových světic.¹⁴²

---

¹³⁵ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 45.

¹³⁶ Ibidem, s. 41.

¹³⁷ Ibidem, s. 47.

¹³⁸ Ibidem, s. 29.

¹³⁹ Ibidem, s. 44.

¹⁴⁰ Ibidem, s. 43.

¹⁴¹ Ibidem, s. 47.

¹⁴² Ibidem, s. 47.

Na hlavním oltářním obraze je výjev s Mikulášem Tolentinským, který slouží mši za zesulé.¹⁴³ Mikuláš Tolentinský je vyobrazen jako mladý muž v kanovníckém rouchu, který v kostele slouží mši před oltářem Panny Marie.[52] Přímo za ním je skrčená postava v černém rouchu, která by mohla znázorňovat postavu ďábla, nad kterým podle legendy Mikuláš Tolentinský zvítězil.¹⁴⁴ Tento výjev se odehrává na vyvýšeném místě nad skupinou věřících, kteří ke světcí spínají své ruce. Obraz je ale na určitých místech již poškozený a některé detaily jsou jen těžko čitelné. V nástavci nad oltářním obrazem se nachází menší obraz Panny Marie Utěšitelky.¹⁴⁵

6.15.2 Sochy

Při oltáři v jižní nice kaple je umístěna polychromovaná socha sv. Augustina od F. I. Weisse z roku 1735. Na protilehlé straně spočívá socha sv. Josefa, která pravděpodobně pochází z 19. století.

6.15.3 Mříž

Raně barokní mříž, kterou do kaple pořídilo město Rokycany v roce 1686, má ornamentální vzor a na jejím vrcholu je umístěn znak města.¹⁴⁶

6.15.4 Zpovědnice

Barokní zpovědnice z doby kolem roku 1700 má ornamentální výzdobu. V nástavci je vytvořen reliéf s Janem Nepomuckým, který zpovídá královnu Žofii.¹⁴⁷

---

¹⁴³ Ibidem, s. 47.

¹⁴⁴ Viz Rulíšek (pozn. 90), heslo Mikuláš Tolentinský.

¹⁴⁵ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 43.

¹⁴⁶ Viz Poche (pozn. 7), s. 328.

¹⁴⁷ Viz Rulíšek (pozn. 90), heslo Zpověď.

7. Socha svaté Dobrotivé

Socha svaté Dobrotivé původně stávala ve stejnojmenné kapli v kostele Zvěstování Panny Marie. Později byla převezena do deponitáře Arcibiskupství pražského a od roku 1993 je v zápůjčce Národní galerie v Praze,¹⁴⁸ kde je v současné době umístěna v dlouhodobé expozici Anežského kláštera. V letech 1993–1994 byla socha restaurována ak. mal. Annou Třeštíkovou. V této době byla socha zbavena její mladší polychromie a následně zakonzervována. Na rozdíl od jiných gotických soch lze tuto sochu datovat na základě archivních pramenů a to nedlouho před rokem 1327. Donátorem sochy byl Oldřich z Házmburka, děkan svatovítské kapituly a biskupský oficiál.¹⁴⁹ Je tak pravděpodobné, že autorem této sochy mohl být některý z pražských mistrů.

Socha z lipového dřeva 108 cm vysoká je přísně orientovaná pro pohled z en face. Blokovitě pravidelné uzavření jejího obrysu je podporováno symetrickou skladbou draperie, která je tvořena vertikálními tenkými sklady. Postoj sochy je strnulý a bez pohybu. Jen zvýrazněné koleno volné pravé nohy může působit jako památka na kontrapost klasické fáze gotického sochařství ze 13. století.¹⁵⁰ Pohybu nepřidávají ani ruce, které jsou zkřížené a položeny na těle. Toto gesto by mohlo představovat způsob, jakým se ukládají zemřelí. Hlava, která je posazená na silném krku, je oválná s vysokým čelem, zavřenýma očima, dlouhým nosem a malými ústy. Obličej je lemován paralelními prameny do půlkruhů se vlnících vlasů.

7.1 Restaurování sochy svaté Dobrotivé

V letech 1993–1994 probíhalo restaurování sochy ak. mal. Annou Třeštíkovou. V této době byl proveden laboratorní průzkum na osmi vzorcích polychromie. Na základě tohoto průzkumu bylo zjištěno, že se na řezbě dochovaly pouze dvě vrstvy polychromie, přičemž všechny dřívější vrstvy byly pravděpodobně v průběhu 17. století odstraněny. Tomuto názoru nasvědčuje i zpráva od F. A. Höchenbergera ve druhém vydání spisu *Ostrov, posvátné místo v Čechách na panství J. M. císařského, zjevení a rozkazem Rodičky Boží, zázračným obrazem, též tělem svaté panny a mučednice Dobrotivý, mučednictvím řeholníků, divy, náboženstvím poutníků*

¹⁴⁸ Anna Třeštíková, *Restaurátorská zpráva, Svatá Dobrotivá*, Praha 1995, nestránkováno.

¹⁴⁹ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 29.

¹⁵⁰ Ibidem, s. 29.

veleslavné, který čerpá z jakési blíže neurčené „knížky z roku 1712.“¹⁵¹ Zde je zmínka o tom, že roku 1665 byla obnovena socha sv. Dobrotivé Markytou Tancerkou, rychtářkou zajíčovskou. Dochované vrstvy polychromie byly na základě rozhodnutí ze strany zástupců Národní galerie a zástupce pražského arcibiskupství odstraněny, protože neměly umělecké kvality a byly již ve stádiu odpadávání. Sejmutá nejnovější vrstva polychromie pocházela z konce 19. století,[53] a to zřejmě z roku 1886, kdy probíhaly rozsáhlé práce na obnově kláštera Svaté Dobrotivé i jeho mobiliáři. V této době byl zvětšen i otvor na relikvie, který dostal nové vyřezávané zlacené víko, socha byla opatřena palmovou ratolestí a korunkou. Všechny tyto úpravy byly při restaurování odstraněny.[54] Socha byla napuštěna bezbarvým roztokem a zakonzervována voskovým lakem.¹⁵²[55]

7.2 Kult sv. Benigny

Kult sv. Benigny (česky Dobrotivé) není příliš známý ani rozšířený. Svatá Benigna měla být jednou z 11 000 panen, družek sv. Voršily, které byly pro šíření křesťanské víry pobity Huny u Kolína nad Rýnem, jejichž ostatky byly následně převezeny do Říma a odtud jako relikvie darovány po Evropě.¹⁵³

Středověká *Legenda aurea* od Jakuba de Voragine z let 1263–1267 uvádí legendu o sv. Voršile,¹⁵⁴ o jejíž ruku pro svého syna žádal anglický pohanský král křesťanského krále Notha z Británie. Voršila se sňatkem souhlasila pod podmínkou, že jí bude k ruce dáno deset vybraných panen a každé z nich tisíc služebnic a flotila lodí pro tuto družinu. Neméně důležitou podmínkou sv. Voršily bylo, že se její snoubenec nechá do tří let pokřtít a vyučit se v křesťanské víře. Flotila panen spolu s mnohými významnými muži doplula přes Kolín do Basileje. Dále pokračovala družina pěšky do Říma. Papež Cyriak, který zde panny pokřtil, se k družině přidal a již věděl, že zemře mučednickou smrtí. Římští vládci Maximus a Africanus se obávali nadvlády vzrůstajícího počtu příznivců křesťanství a spojili se s Huny. Ti pod vedením knížete Julia družinu sv. Voršily přepadli. Sv. Voršila si mohla zachránit život, pokud by se provdala za vůdce Hunů.

---

¹⁵¹ Ibidem, s. 33.

¹⁵² Viz Třeščíková (pozn. 148).

¹⁵³ Josef Tábořský, Kdo byla sv. Dobrotivá? Příspěvek k dějinám kláštera augustiniánů poustevníků v Zaječově, in: *Podbrdsko: sborník Státního okresního archivu v Příbrami XII*, Příbram 2005, s. 24. Elizabeth Hallamová, *Světcí: Kdo jsou a jak vám pomáhají*, Praha 1996, s. 62. Viz Buben (pozn. 10), s. 45. Viz Třeščíková (pozn. 148).

Viz Rulíšek (pozn. 90), heslo: Voršila. Viz Hall (pozn. 96), s. 488.

¹⁵⁴ Viz Tábořský (pozn. 153), s. 25.

Svěťice ale odmítla a Julius ji proklál šípem. Spolu s Voršilskou družinou zemřel mučednickou smrtí i Voršilin snoubenec, který již přešel na křesťanskou víru.

Této legendě by odpovídal vpád Hunů roku 436, které poštval římský vojevůdce Aëthius proti burgundskému králi Gundanarovi.¹⁵⁵ V této události pravděpodobně začala vznikat legenda o sv. Voršile. Kromě této historické události se legenda o sv. Voršile mohla vyvinout na základě tzv. „*Clematiova nápisu*.“ Tato vápencová destička je datována do doby na přelomu 4. a 5. století. Je umístěna na jižní straně chóru dnešního kolínského kostela sv. Voršily a nese zprávu o usmrcení mučednic. Zmínka o jejich jménech, době ani okolnostech jejich smrti zde není.

V průběhu následujících století se legenda o sv. Voršile dále rozvíjela. O sv. Benigně jsou první zmínky až v anonymních zjeveních ze 12. století,¹⁵⁶ jejichž autorství je připisováno sv. Hermannu Josefovi (†1225), který po staletí rozvíjející se legendu o sv. Voršile s její družinou 11 000 panen obohacuje o další podrobnosti, především jména světic. Přesto, že pramenem autora byla jeho extatická vytržení ducha, se jeho fiktivní podání vžilo a v literatuře přetrvává dodnes.

V první knize¹⁵⁷ výše jmenovaného zjevení je uvedeno, že si Voršila, která velela celé družině, ustanovila své čtyři pobočnice a jmenovala jednotlivé vůdkyně svých jedenácti oddílů. Každá z těchto jedenácti měla velet tisíci dalším pannám. Mezi zmíněnými jedenácti vůdkyněmi byla i Benigna. Hned druhá kniha ale toto postavení Benigny vyvrací, protože ji jmenuje jako dceru krále a manželku Alexandra a mezi jedenácti vyvolenými není uvedena. Stejně tak i v dalších dvou případech zmíněného rukopisu je Benigna uvedena v různých, vždy jiných příbuzenských vztazích a jen jako jedna z 11 000 panen.

Zjevení jsou z části založena na nálezů náhrobních kamenů, které byly údajně vykopané na místě kostela sv. Voršily v roce 1155. Tyto náhrobní kameny, které byly nalezeny při rozšiřování městského opevnění Kolína nad Rýnem v letech 1106–1108, byly ale dobovými falzy. Nalezené ostatky žen, mužů i dětí byly přisouzeny křesťanským mučednicím sv. Voršily a po převozu do Říma se následně rozšířily na svatá místa po celé Evropě.

---

¹⁵⁵ Ibidem, s. 26.

¹⁵⁶ Ibidem, s. 28.

¹⁵⁷ Ibidem, s. 29.

Ostatky sv. Benigny si ze své poutě do Říma přinesl v roce 1320 i Oldřich z Házmburka, pravnuk zakladatele Ostrovského kláštera, děkan svatovítské kapituly a biskupský oficiál.¹⁵⁸ Ještě před svou smrtí (†1326) tyto ostatky klášteru v Zaječově odkázal a relikvie se na toto místo dostaly nedlouho poté.

V následujícím období musely ostatky světice přečkat trojí vyplenění kláštera v době husitských nepokojů. Vždy byly ale pečlivě opatrovány a od roku 1493 byly ukryty v ostatkové skřínce z blíže neznámých důvodů za jeden z kamenů za oltářem sv. Dobrotivé s nápisovou destičkou, kde byl uveden nápis: „*Tělo sv. Dobrotivé ukryto 1493.*“¹⁵⁹ Relikvie byly nalezeny po návratu augustiniánů v roce 1677. Následně byly převezeny do Prahy, aby byla potvrzena jejich pravost arcibiskupem. Poté byly slavnostně předány zpět do kláštera.¹⁶⁰ V době, kdy byly ostatky uloženy za oltářem svaté Dobrotivé, byla socha umístěna podle Weidnerových zápisků v kapli svaté Dobrotivé.¹⁶¹ A jak již bylo uvedeno, byla roku 1665 obnovena Markytou Tancerkou.¹⁶² B. M. Brand ve svém spise uvádí, že ostatky byly po převozu uloženy do z obou stran zamřížovaného okna, které se nachází mezi kaplí svaté Dobrotivé a kaplí Mikuláše Tolentinského a jsou zde uchovány do autorovy současnosti.¹⁶³

Historické informace o dalším osudu relikvií jsem již nenašla. Nedopátrala jsem se ani, zda jsou v klášteře v současné době uloženy. Část ostatků, konkrétně čelist sv. Benigny, se stala součástí Karlštejnských ostatků Karla IV.¹⁶⁴ Všechny Karlštejnské ostatky byly následně slavnostně přeneseny do katedrály sv. Víta 20. srpna 1645.¹⁶⁵ V ostatkové skříni v oltáři ostatkové kaple je v relikviáři číslo 17 uložena čelist sv. Benigny až doposud.¹⁶⁶

Svatá Dobrotivá byla jednou z prvních světic, jejíž ostatky byly převezeny z Říma. Tato světice má spíše lokální význam na rozdíl od ostatků karlštejnského pokladu, který vznikl o několik málo let později. Značného rozšíření zájmu o převoz ostatků svatých

---

¹⁵⁸ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 29.

¹⁵⁹ Ibidem, s. 39.

¹⁶⁰ Ibidem, s. 40.

¹⁶¹ Ibidem, s. 33.

¹⁶² Ibidem, s. 35.

¹⁶³ Viz Brand (pozn. 1), s. 67.

¹⁶⁴ Ibidem, s. 30.

¹⁶⁵ Knihovna pražské metropolitní kapituly, *Ostatková kaple*, [http://kpmk.eu/index.php/katedrала/kaple/ostatkova/188-kaple-ostatkova?highlight=WyJrYXJsXHUwMTYxdGVqbnNrXHUwMGU5II0, vyhledáno dne 27. 3. 2017]

¹⁶⁶ Knihovna pražské metropolitní kapituly, *Relikviáře uložené v ostatkové kapli*, [http://kpmk.eu/index.php/katedrала/relikviare/183-relikviare-ulozene-v-ostatkove-kapli, vyhledáno dne 27. 3. 2017]

z Říma do katolických zemí a jejich uctívání nastal v průběhu 17. a 18. století.¹⁶⁷ Příčinou tohoto zájmu bylo otevření římských katakomb v 16. století a prosazení katolické víry. Právě katolické země chtěly svým věřícím skrze vzácné relikvie připomenout starokřesťanské boje a utrpení mučedníků. V této době vznikají především lokální světci, jejichž věhlas se šíří kromě jiného i prostřednictvím dobových rytiny svatých.¹⁶⁸ S touto tendencí nabývá slávy po návratu augustiniánů do kláštera i kult svaté Dobrotivé, který byl v době pohusitské umlčen. Důkazem může být obnova samotné sochy světice roku 1665,¹⁶⁹ slavnostní přenesení ostatků po jejich verifikaci z Prahy v roce 1677¹⁷⁰ či tvorba rytin s podobiznou sochy svaté Dobrotivé.[56]

---

¹⁶⁷ Václav Ryneš, *Čtení o sv. Oenestini, mučedníku*, Praha 1948, s. 9.

¹⁶⁸ *Ibidem*, s. 16.

¹⁶⁹ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 33.

¹⁷⁰ *Ibidem*, s. 40.

8. Donátoři kláštera

Klášter byl založen Oldřichem Zajícem z Valdeka,¹⁷¹ jedním z předních představitelů české šlechty. Po jeho smrti klášter financovali další příslušníci rodu Zajíců z Házmburka, díky kterým se klášter dále rozvíjel. Stejně tak i ty lze zařadit mezi významné osobnosti té doby. Ať už lze jmenovat Oldřicha z Házmburka, děkana svatovítské kapituly a biskupského oficiála, který nechal do kláštera převézt ostatky svaté Dobrotivé nebo Zbyňka z Házmburka, nejvyššího komorníka království českého, který se podílel na stavbě kostela nebo Zbyňka z Valdeka, nejvyššího komorníka království českého a purkrabího pražského zámku, který financoval stavbu chóru. Klášterní kostel tak sloužil jako rodinná hrobka až do roku 1425, kdy byl v kostele pohřben Mikuláš Zajíc z Házmburka. Poté byl klášter zpuštěn husitskými nájezdy. Na konci 15. století se zájem o klášter ze strany potomků rodu Zajíců z Házmburka opět vrací. Mikuláš Zajíc z Házmburka a Jan z Házmburka financují nejnutnější opravy na poničené stavbě. Další zmínka o finanční podpoře je až k roku 1548, kdy se o klášter snaží pečovat manželka Jana Zajíce z Házmburka. Jan Zajíc z Házmburka se stal prvním držitelem kláštera a po jeho smrti majetek přešel mezi jeho čtyři syny. Mikuláš Zajíc z Házmburka, Jiřík Zajíc z Házmburka a Kryštof Zajíc z Házmburka přenechali svůj podíl roku 1569 svému bratrovi Václavu Zajíci z Házmburka a na Strakonících. Václav celý klášter o rok později postoupil zpět bratru Jiříkovi. Areál kláštera byl pak v majetku rodu Zajíců z Házmburka až do roku 1591, kdy syn Jiříka, Vilím Zajíc z Házmburka a na Mšeném prodal klášter Ladislavovi staršímu z Lobkovic na Zbiroze a Mostským hradě. V majetku Lobkoviců však klášter dlouho nesetrval. Roku 1594 byl celý lobkovický majetek zkonfiskován a přešel ve vlastnictví české královské komory.¹⁷²

Po bitvě na Bílé hoře se tento fenomén, kdy se na zvelebování kláštera podílí členové rodu Zajíců z Házmburka, mění. Roku 1663 rod Zajíců z Házmburka vymírá¹⁷³ a o zachování kláštera mají v následující době zájem zbirožští hejtmané. Především lze jmenovat Jana Kolence z Kolna a Samuela Ignáce de Bois, kteří sepisují stav kláštera a neúnavně žádají českou královskou komoru o finanční podporu na nejnutnější

---

¹⁷¹ Ibidem, s. 29.

¹⁷² Ibidem, s. 30.

¹⁷³ Jan Halada, *Lexikon české šlechty*, Praha 1992, s. 182.

opravy.¹⁷⁴ Po návratu augustiniánů do kláštera podporuje konvent z velké části česká královská komora, zbirožské panství a česká řádová provincie a to jak finančně tak materiálně.¹⁷⁵ O pomoc je však vždy žádáno mnohými z převorů kláštera. Mimo tento úřad se ale o zvelebování kláštera s kostelem podílejí i mnozí donátoři z okolí. Ti se podílí nejen na opravách samotné stavby, ale i na zhotovení nového mobiliáře. Mezi těmito dobrodinci lze nalézt jak jednotlivce, tak i města. Chtěla bych zde pro příklad uvést drobný zlomek z nich. Malostranský truhlář Michael Dobner daroval klášteru oltář svaté Dobrotivé, zповědnice, lavice a chórové stally. Již zmiňovaný Samuel Ignác de Bois nechal vystavět věž nad kaplí Mikuláše Tolentinského a zřídil mnohé oltáře a obrazy. Jan Vilém Schirer z Waldheimu, majitel železných hutí, v roce 1679 financoval novou kazatelnu. Dále lze jmenovat město Rokycany, které do kaple Mikuláše Tolentinského zřídilo kovanou mříž nebo město Plzeň, které finančně podpořilo zhotovení oltáře sv. Augustina a mnohé další.¹⁷⁶

Z dochovaných zpráv je tedy patrné, že klášter byl financován úzkým okruhem objednavatelů. Mezi mecenáše lze zařadit zejména místní vrchnost a města z nejbližšího okolí. Lokace, ze které donátoři pocházeli, byla závislá na geografických podmínkách. Z jedné strany okruh podporovatelů ohraničovalo pohoří Brd, na jehož západním okraji se klášter nachází. Z druhé strany oblast uzavírala dnešní Křivoklátská vrchovina. Donátoři měli původ především v okolních vesnicích a městech nacházejících se na cestě mezi Prahou a Plzní. Jmenovitě lze uvést samotné město Plzeň, dále Rokycany, Zbiroh, Točnick, Mirošov či Strašice.

Kromě tohoto okruhu objednavatelů byl klášter podporován i donátory z Malé Strany v Praze, kde sídlí řád augustiniánů. Těmito podporovateli mohli být jak příslušníci řádu, tak i mnozí věřící, kteří se účastnili mši u sv. Tomáše. Pro příklad lze uvést Michaela Dobnera, truhláře z Malé Strany.¹⁷⁷

---

¹⁷⁴ Viz Zahradník (pozn. 12), s. 30-34.

¹⁷⁵ Ibidem, s. 41.

¹⁷⁶ Ibidem, s. 34-45.

¹⁷⁷ Ibidem, s. 34-45.

9. Závěr

Mým cílem bylo připomenout samotnou existenci kláštera Svaté Dobrotivé, který se i díky jeho současné rekonstrukci snad stane cílem nejen věřících či milovníků památek, ale i mnohých badatelů. Ve svém textu jsem chtěla upozornit na některé nejasnosti v dějinách kláštera jako je nejednoznačné určení doby jeho založení i na skutečnost, že zde od počátku nemuseli působit augustiniáni. Otevřenou otázkou je to, zda na přestavbě celého kláštera pracoval Giovanni Domenico Canevalle. Zajímavá pro mě byla i kapitola, kde jsem pátrala po původní podobě kláštera a následných jeho stavebních změnách a proměnách použití jednotlivých částí konventu. Dále jsem se snažila o rozbor kostelního mobiliáře, jehož současný stav je trochu odlišný od dosavadních publikací věnující se jeho popisu. Současně jsem se pracovala i na ikonografickém popisu s určením mnohých obrazů, které v literatuře dosud zaznamenány nebyly nebo jen z části. V předposlední části jsem se zabývala průběhem restaurování sochy svaté Dobrotivé a kultem sv. Benigny. Na závěr jsem shrnula, jak se proměnilo složení donátorů, kteří financovali nejen stavbu a její opravy, ale i díla pro kostelní mobiliář.

V dalším studiu o Svaté Dobrotivé by bylo zajímavé se zaměřit na nástěnné malby, které jsou v některých z klášterních cel a určit autorství mobiliáře kostela. Mimo rámec oboru dějin umění, ale velmi zajímavé je i sledování osudu kláštera po 2. polovině 20. století, kdy byl komunistickým režimem zrušen a sloužil jiným účelům.

10. Seznam použité literatury a zdrojů

Oldřich J. Blažíček, Jiří Kropáček. *Slovník pojmů z dějin umění*. Praha 2013.

P. Bernard Maxmilian Brand, *Klášter Svato-Dobrotivský, Dějepisné vypsání paměti o klášteře a sv. Dobrotivé na základě pamětní knihy a staršího spisku od kněze řehole augustiniánské*, Praha 1891.

Milan M. Buben, *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, II. svazek: Žebravé řády*, Praha 2007.

William Stanislav Faix, Jiří Hás, Josef Švandrlík. *Poutní místo Svatá Dobrotivá*. Praha 1999.

Jan Halada, *Lexikon české šlechty*, Praha 1992

James B. Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha 1991.

Elizabeth Hallamová, *Světcí: Kdo jsou a jak vám pomáhají*, Praha 1996.

Václav Hájek z Libočan, *Václava Hájka z Libočan Kronika česká IV, Čechy královské r. 1254-1347*, Praha 1933.

Jaroslav Herout, *Staletí kolem nás*. Praha 1981.

Jaroslav Kadlec, *Augustin a augustiniáni v českých zemích*, Řím 1979.

Julius Košnář, *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*, Praha 1903.

Podbrdsko: sborník Státního okresního archivu v Příbrami XII, Příbram 2005.

Antonín Podlaha, *Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku XIX. století. IX. Politický okres rokycanský*, Praha 1900.

Emanuel Poche (et al.), *Umělecké památky Čech 4*, Praha 1982.

Hynek Rulišek, *Dějiny a kulturní vliv augustiniánů na území Čech a Moravy* (diplomová práce), Katedra církevních dějin, TF JU, České Budějovice 2007.

Hynek Rulíšek, *Slovník křesťanské ikonografie. Postavy, atributy, symboly*. České Budějovice 2006.

Václav Ryneš, *Čtení o sv. Oenestini, mučedníku*, Praha 1948.

Anna Třeštíková, *Restaurátorská zpráva, Svatá Dobrotivá*, Praha 1995.

Pavel Vlček (et al.), *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997.

Pavel Zahradník, *Stavebně-historický průzkum kláštera Svatá Dobrotivá*, 1999.

Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28, s. 27-52.

Jan Žižka, O klášteře augustiniánů poustevníků Svaté Dobrotivé v Zaječově, *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.

Internetové zdroje

Augustiniáni, [<http://www.augustiniani.cz/augustiniani/augustiniani>, vyhledáno dne 27. 1. 2017]

Depositum, *Blah. Panna Maria, matka dobré rady, a původ proslulé poutnické svatyně Mariánské v Genazzaně*, [<http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=1560>, vyhledáno dne 30. 3. 2017]

Google Books, *Bartoloměj Paprocký z Hlohol a Paprocké vůle, Diadochos, w Jmpressý Dědice Jana Ssumana, 1602*, [https://books.google.cz/books/about/Diadochos.html?id=mh5fAAAAcAAJ&redir_esc=y, vyhledáno dne 27. 1. 2017]

Getsemane, [<http://getsemane.blog.cz/1304/panna-maria-matka-dobre-rady>, vyhledáno dne 30. 3. 2017]

Knihovna pražské metropolitní kapituly, *Ostatková kaple*
[<http://kpmk.eu/index.php/katedrala/kaple/ostatkova/188-kaple-ostatkova?highlight=WyJrYXJsXHUwMTYxdGVqbNnrXHUwMGU5II0>], vyhledáno dne 27. 3. 2017]

Knihovna pražské metropolitní kapituly, *Relikviáře uložené v ostatkové kapli*
[<http://kpmk.eu/index.php/katedrala/relikviare/183-relikviare-ulozene-v-ostatkove-kapli>], vyhledáno dne 27. 3. 2017]

Klášter Svata Dobrotiva [<http://brdolog.blog.cz/en/1602/klaster-svata-dobrotiva>], vyhledáno dne 20. 4. 2017]

Kostel Zvěstování Panny Marie v Zaječově [<http://www.kostelsvbenigny.blog.cz>], vyhledáno dne 20. 4. 2017]

11. Seznam vyobrazení

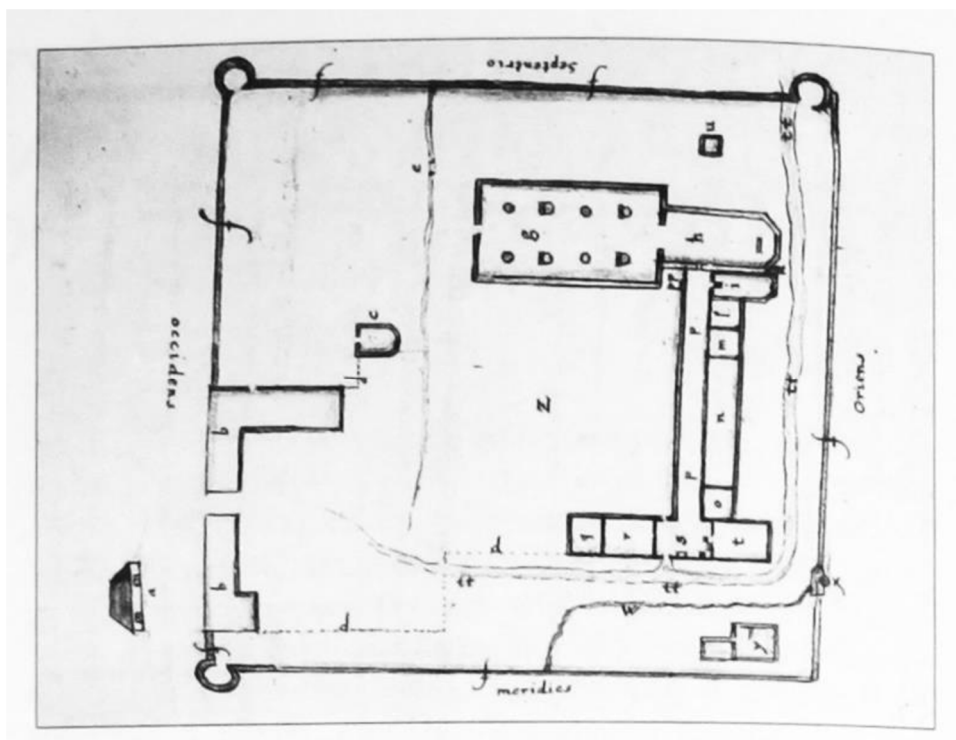
- [1] Svatá Dobrotivá, půdorysný plán areálu kláštera. Stav v roce 1676. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [2] Svatá Dobrotivá, půdorysný plán areálu kláštera. Stav v roce 1999. Pavel Zahradník, *Stavebně-historický průzkum kláštera Svatá Dobrotivá*, 1999.
- [3] Svatá Dobrotivá, pohled na klášterní kostel s konventem a dřevěnou zvonící od východu. Stav v roce 1676. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [4] Svatá Dobrotivá, pohled na areál kláštera s kostelem od východu. Současný stav. [<http://www.kostelsvbenigny.blog.cz>, vyhledáno dne 20. 4. 2017.]
- [5] Svatá Dobrotivá, pohled na závěr klášterního kostela s kaplí sv. Augustina od východu. Vpravo nakreslena původní zděná zvonice. Stav před rokem 1676. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [6] Svatá Dobrotivá, pohled na závěr kaple Mikuláše Tolentinského s věží od východu. Současný stav. Foto autorky.
- [7] Svatá Dobrotivá, klášterní kotel včetně opěráků odstraněných ve 2. čtvrtině 17. století, od severu. Stav před rokem 1676. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [8] Svatá Dobrotivá, klášterní kostel od severu, okna v dolní části zazděna. Opěráky naznačeny šrafováním. Vpravo farní kostelík Všechny svatých. Stav v roce 1676. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [9] Svatá Dobrotivá, pohled na klášterní kostel od severu. Současný stav. [<http://brdolog.blog.cz/en/1602/klaster-svata-dobrotiva>, vyhledáno dne 20. 4. 2017]
- [10] Svatá Dobrotivá, pohled presbytář klášterního kostela od severu. Původní opěráky naznačeny šrafováním. Stav v roce 1676. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.

- [11] Svatá Dobrotivá, pohled na presbytář konventního kostela od severu. Současný stav. Foto autorky.
- [12] Svatá Dobrotivá, pohled na severní stěnu trojlodí kostela. Původní opěráky naznačeny šrafováním. Stav v roce 1676. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [13] Svatá Dobrotivá, pohled na severní stěnu trojlodí kostela. Současný stav. Foto autorky.
- [14] Svatá Dobrotivá, pohled na západní průčelí klášterního kostela. Stav v roce 1676. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [15] Svatá Dobrotivá, pohled na západní průčelí klášterního kostela. Současný stav. Foto autorky.
- [16] Svatá Dobrotivá, pohled na klášterní kostel od jihu. Stav v roce 1676. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [17] Svatá Dobrotivá, pohled na klášterní kostel od jihu. Současný stav. Foto autorky.
- [18] Svatá Dobrotivá, pohled na triumfální oblouk klášterního kostela. Horní kresba zachycuje pozdně gotický, polozazděný triumfální oblouk s balustrádou kruchty v pohledu z trojlodí, dolní pak pohled od východu z presbytáře. Prostřední kresba zachycuje vysoký raně barokní triumfální oblouk v pohledu z trojlodí. Kresba zachycuje stav v roce 1676 a po zásadní úpravě prováděnou mezi léty 1678–1679. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [19] Svatá Dobrotivá, pohled na triumfální oblouk z trojlodí. Současný stav. Foto autorky.
- [20] Svatá Dobrotivá, západní stěna klášterního kostela z interiéru. Stav v roce 1676. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [21] Svatá Dobrotivá, západní stěna klášterního kostela z interiéru. Současný stav. Foto autorky.

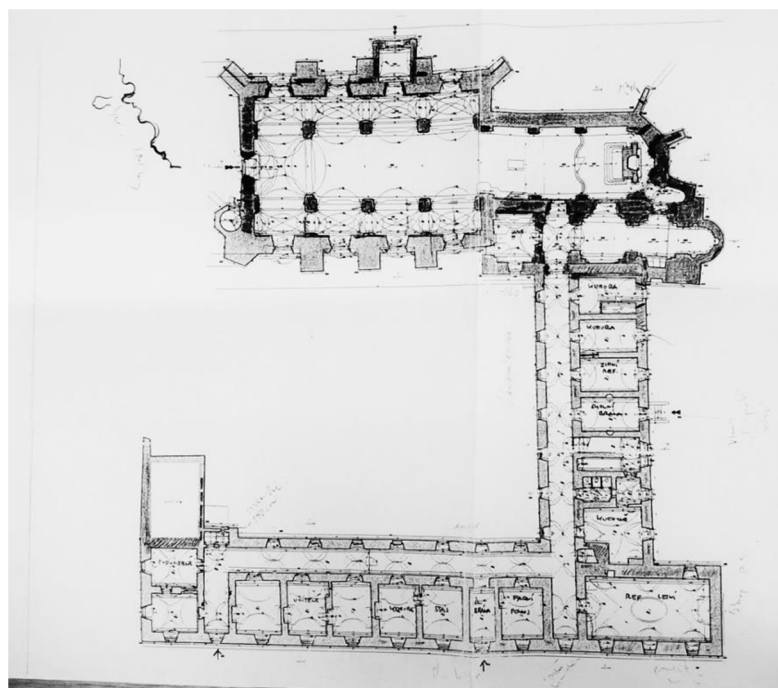
- [22] Svatá Dobrotivá, pohled na ambit kláštera od západu. Stav v roce 1676. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [23] Svatá Dobrotivá, pohled na ambit kláštera od západu. Současný stav. Foto autorky.
- [24] Svatá Dobrotivá, půdorys původního tzv. malého kostela ve stavu před zbořením v roce 1682. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [25] Svatá Dobrotivá, pohled na tzv. malý kostel před jeho zbořením v roce 1682 a navazující východní křídlo konventu. Pavel Zahradník, Stavební a historický vývoj kláštera řádu augustiniánů poustevníků ve Svaté Dobrotivé in: *Památky středních Čech*, 1/2014, roč. 28.
- [26] Klášter Svatá Dobrotivá - interiér refektáře. Foto autorky.
- [27] Klášter Svatá Dobrotivá – nástropní malba. Foto autorky.
- [28] Klášter Svatá Dobrotivá – nástěnná malba v jedné z cel. Foto autorky.
- [29] Klášter Svatá Dobrotivá – gotický portál v kuchyni. Foto autorky.
- [30] Hlavní oltář – Zvěstování Panny Marie. Foto autorky.
- [31] Hlavní oltář – Zvěstování Panny Marie, ústřední obraz. Foto autorky.
- [32] Oltář sv. Kříže. Foto autorky.
- [33] Oltář Panny Marie, matky dobré rady. Foto autorky.
- [34] Oltář sv. Augustina. Foto autorky.
- [35] Oltář sv. Jana Nepomuckého. Foto autorky.
- [36] Oltář sv. Moniky. Foto autorky.
- [37] Oltář sv. Tekly. Foto autorky.
- [38] Oltář Všech svatých. Foto autorky.
- [39] Oltář Všech svatých – detail ústředního obrazu. Foto autorky.
- [40] Obraz sv. Václava. Foto autorky.
- [41] Obraz sv. Kláry z Montefalka. Foto autorky.
- [42] Obraz sv. Jana z Facunda. Foto autorky.
- [43] Obraz sv. Jana z Facunda – detail. Foto autorky.
- [44] Obraz sv. Jáchyma se sv. Annou a Pannou Marií. Foto autorky.
- [45] Obraz sv. Barbory. Foto autorky.

- [46] Obraz Stětí sv. Jana Křtitele. Foto autorky.
- [47] Obraz Stětí sv. Jana Křtitele – detail. Foto autorky.
- [48] Tři erby obnovitelů kláštera na vítězném oblouku. Foto autorky.
- [49] Oltář svaté Dobrotivé. Foto autorky.
- [50] Oltář svaté Dobrotivé - oltářová socha. Foto autorky.
- [51] Oltář Mikuláše Tolentinského. Foto autorky.
- [52] Oltář Mikuláše Tolentinského – detail ústředního obrazu. Foto autorky.
- [53] Socha svaté Dobrotivé – stav před restaurováním. Anna Třeštíková, *Restaurátorská zpráva, Svatá Dobrotivá*, Praha 1995.
- [54] Socha svaté Dobrotivé – v průběhu restaurování. Anna Třeštíková, *Restaurátorská zpráva, Svatá Dobrotivá*, Praha 1995.
- [55] Socha svaté Dobrotivé – stav po restaurování. Anna Třeštíková, *Restaurátorská zpráva, Svatá Dobrotivá*, Praha 1995.
- [56] Rytina svaté Dobrotivé s vyobrazením kláštera, údajně z roku 1679. Pavel Zahradník, *Stavebně-historický průzkum kláštera Svatá Dobrotivá*, 1999.

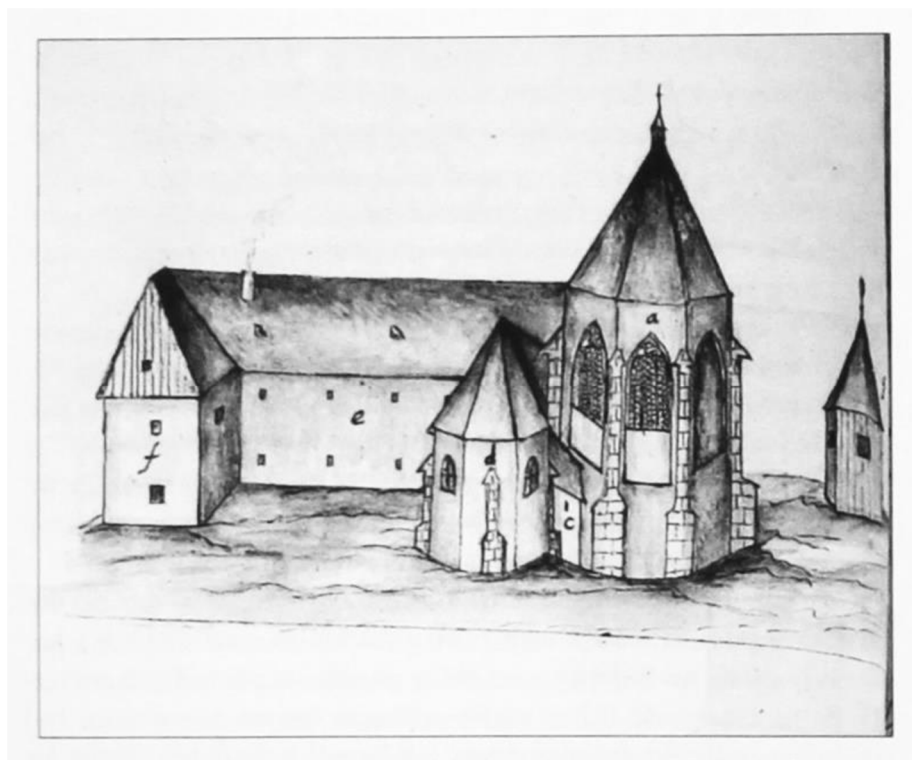
12. Obrazová příloha

[1] Svatá Dobrotivá, půdorysný plán areálu kláštera. Stav v roce 1676.

[2] Svatá Dobrotivá, půdorysný plán areálu kláštera. Stav v roce 1999.

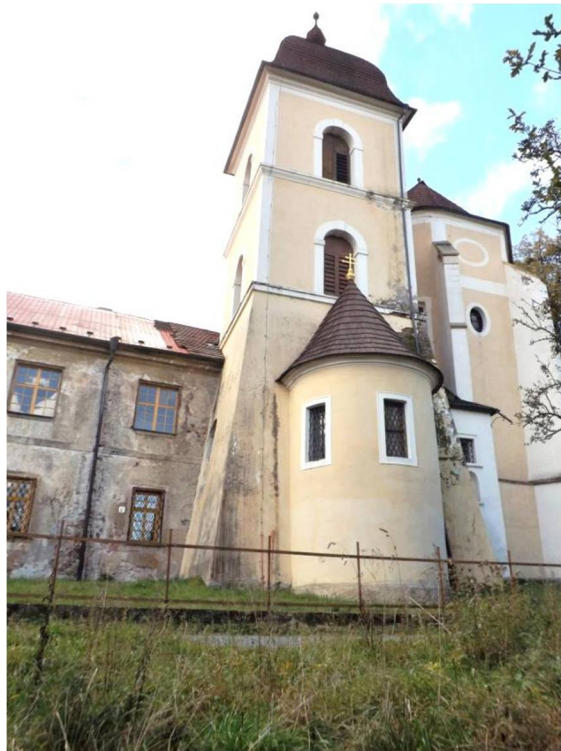
[3] Svatá Dobrotivá, pohled na klášterní kostel s konventem a dřevěnou zvonicí od východu. Stav v roce 1676.

[4] Svatá Dobrotivá, pohled na areál kláštera s kostelem od východu. Současný stav.

[5] Svatá Dobrotivá, pohled na závěr klášterního kostela s kaplí sv. Augustina od východu. Vpravo nakreslena původní zděná zvonice. Stav před rokem 1676.

[6] Svatá Dobrotivá, pohled na závěr kaple Mikuláše Tolentinského s věží od východu. Současný stav.

[7] Svatá Dobrotivá, klášterní kotel včetně opěráků odstraněných ve 2. čtvrtině 17. století, od severu. Stav před rokem 1676.

[8] Svatá Dobrotivá, klášterní kostel od severu, okna v dolní části zadržena. Opěráky naznačeny šrafováním. Vpravo farní kostelík Všech svatých. Stav v roce 1676.

[9] Svatá Dobrotivá, pohled na klášterní kostel od severu. Současný stav.

[10] Svatá Dobrotivá, pohled presbytář klášterního kostela od severu. Původní opěráky naznačeny šrafováním. Stav v roce 1676.

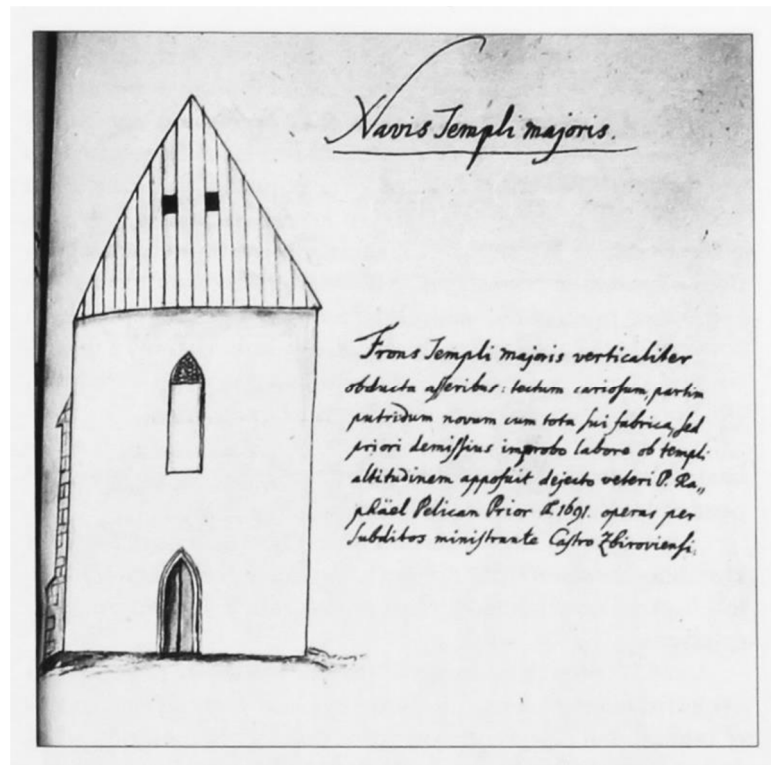
[11] Svatá Dobrotivá, pohled na presbytář konventního kostela od severu. Současný stav.

[12] Svatá Dobrotivá, pohled na severní stěnu trojlodí kostela. Původní opěráky naznačeny šrafováním. Stav v roce 1676.

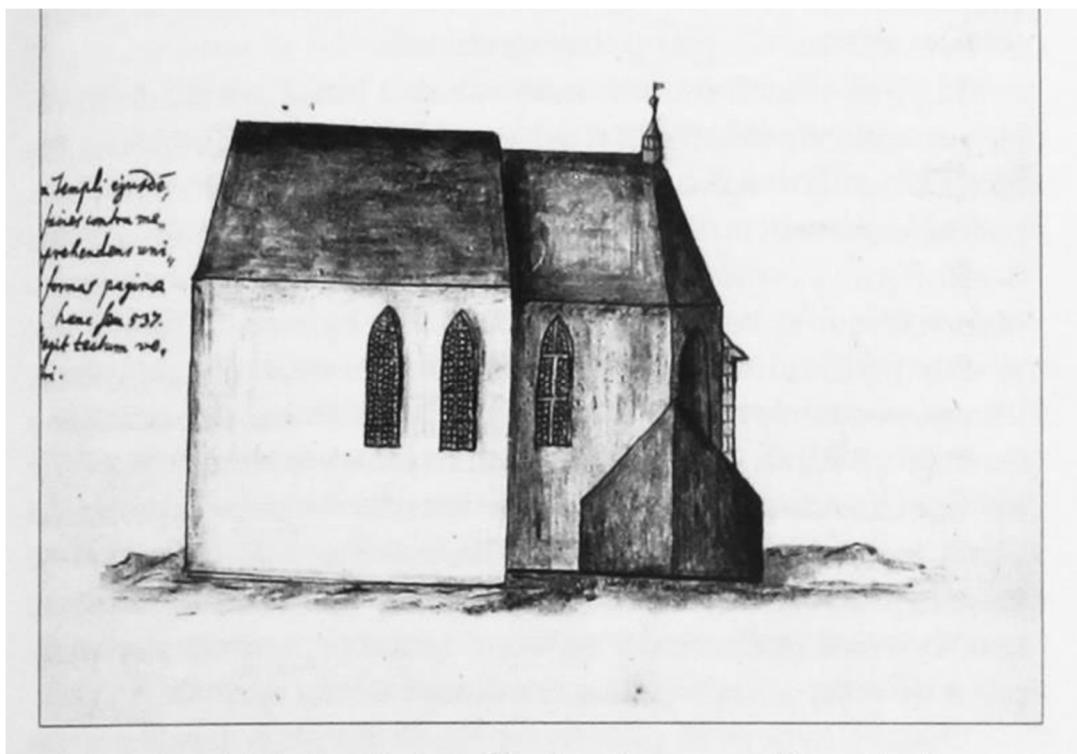
[13] Svatá Dobrotivá, pohled na severní stěnu trojlodí kostela. Současný stav.

[14] Svatá Dobrotivá, pohled na západní průčelí klášterního kostela. Stav v roce 1676.

[15] Svatá Dobrotivá, pohled na západní průčelí klášterního kostela. Současný stav.

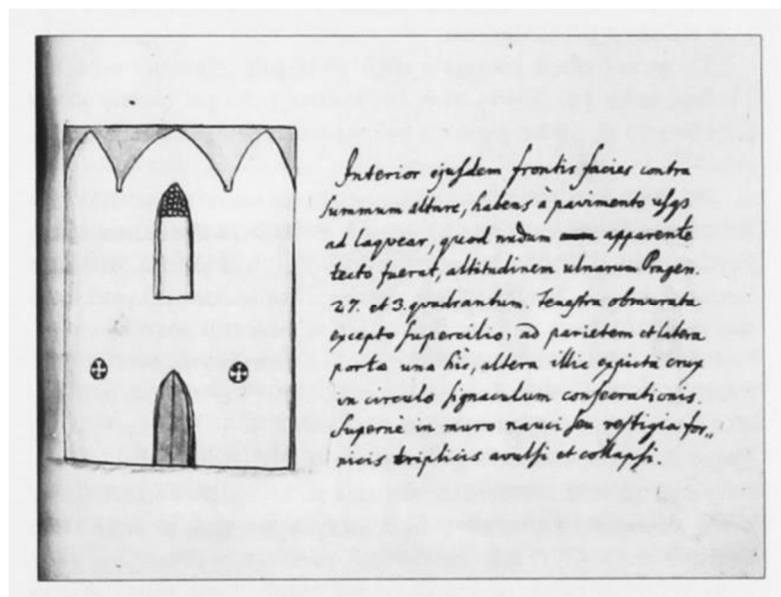

[16] Svatá Dobrotivá, pohled na klášterní kostel od jihu. Stav v roce 1676.

[17] Svatá Dobrotivá, pohled na klášterní kostel od jihu. Současný stav.

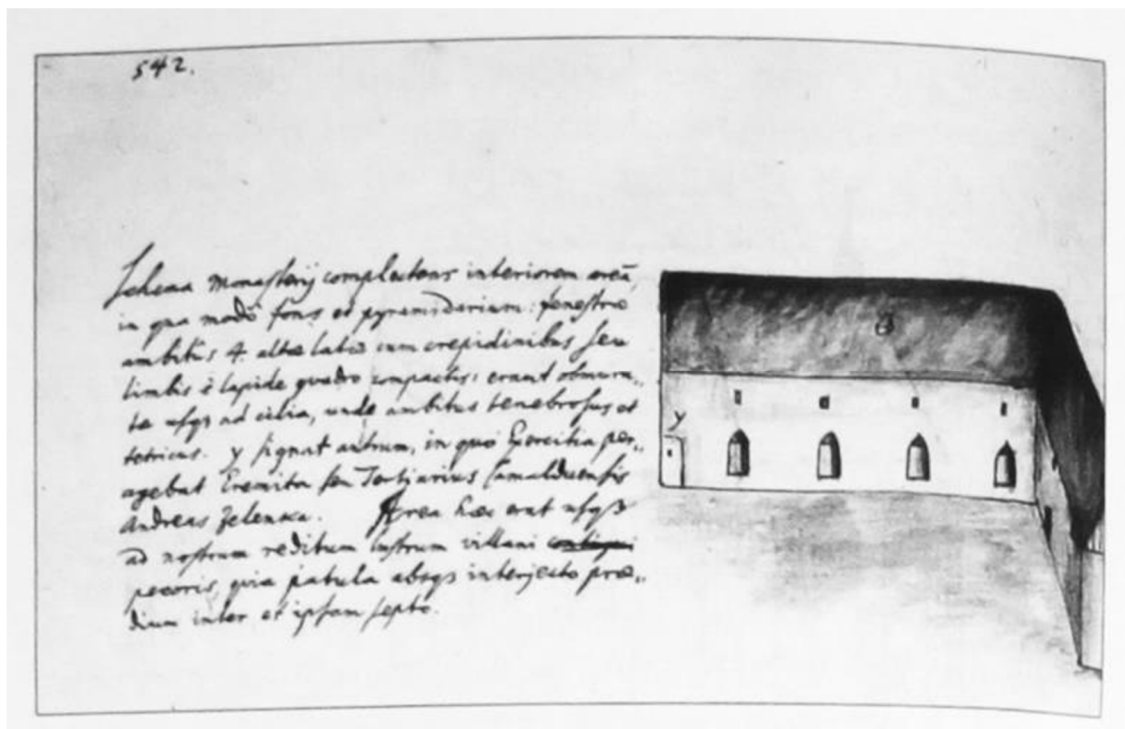

[20] Svatá Dobrotivá, západní stěna klášterního kostela z interiéru. Stav v roce 1676.

[21] Svatá Dobrotivá, západní stěna klášterního kostela z interiéru. Současný stav.

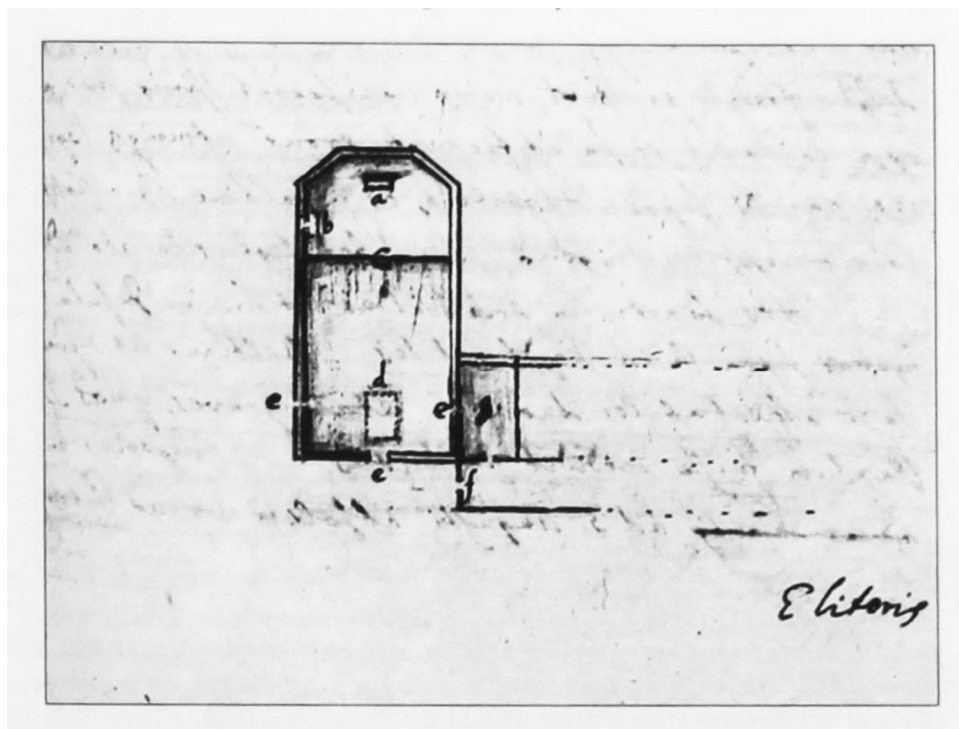

[22] Svatá Dobrotivá, pohled na ambit kláštera od západu. Stav v roce 1676.

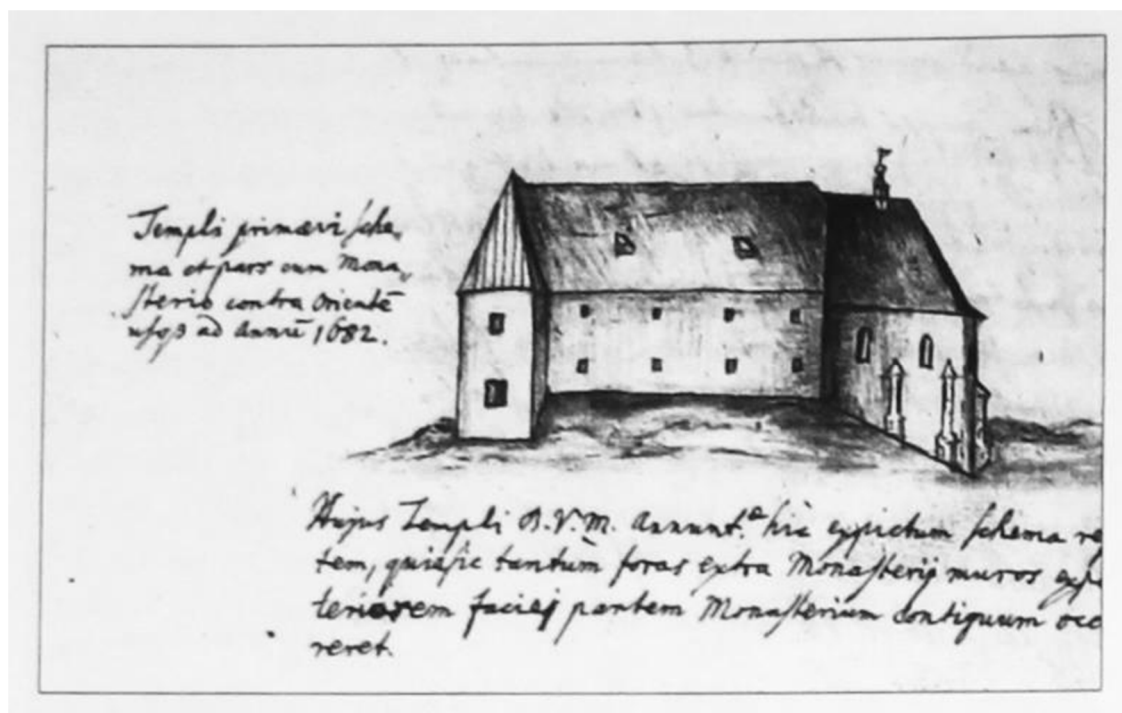

[23] Svatá Dobrotivá, pohled na ambit kláštera od západu. Současný stav.

[24] Svatá Dobrotivá, půdorys původního tzv. malého kostela ve stavu před zbořením v roce 1682.

[25] Svatá Dobrotivá, pohled na tzv. malý kostel před jeho zbořením v roce 1682 a navazující východní křídlo konventu.

[26] Klášter Svatá Dobrotivá - interiér refektáře.

[27] Klášter Svatá Dobrotivá, refektář – nástrovní malba.

[28] Klášter Svatá Dobrotivá – nástěnná malby v jedné z cel.

[29] Klášter Svatá Dobrotivá – gotický portál v kuchyni.

[30] Hlavní oltář – Zvěstování Panny Marie.

[31] Hlavní oltář – Zvěstování Panny Marie, ústřední obraz.

[32] Oltář sv. Kříže.

[33] Oltář Panny Marie, matky dobré rady.

[34] Oltář sv. Augustina.

[35] Oltář sv. Jana Nepomuckého.

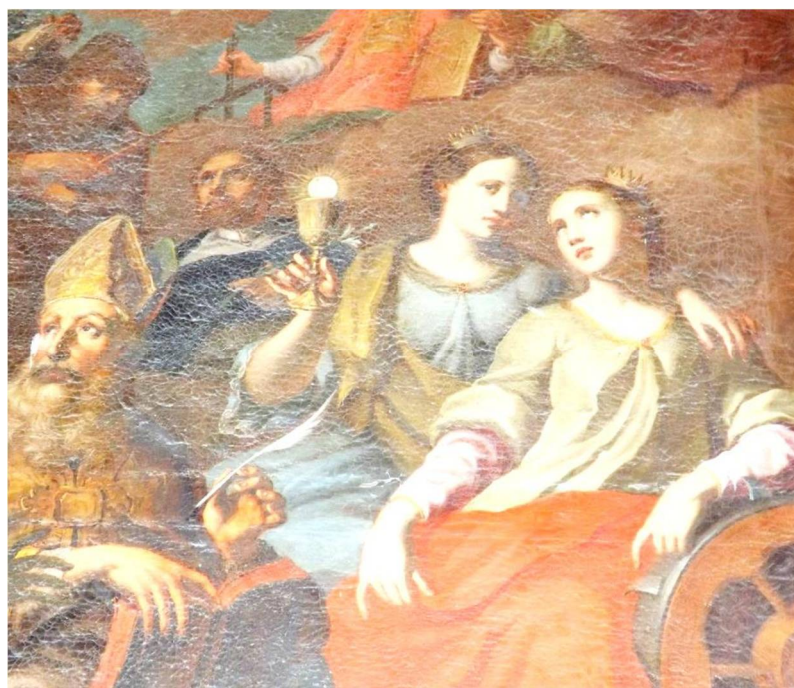
[36] Oltář sv. Moniky.

[37] Oltář sv. Tekly.

[38] Oltář Věch svatých.

[39] Oltář Věch svatých – detail ústředního obrazu.

[40] Obraz sv. Václava.

[41] Obraz sv. Kláry z Montefalka.

[42] Obraz sv. Jana z Facunda.

[43] Obraz sv. Jana z Facunda – detail.

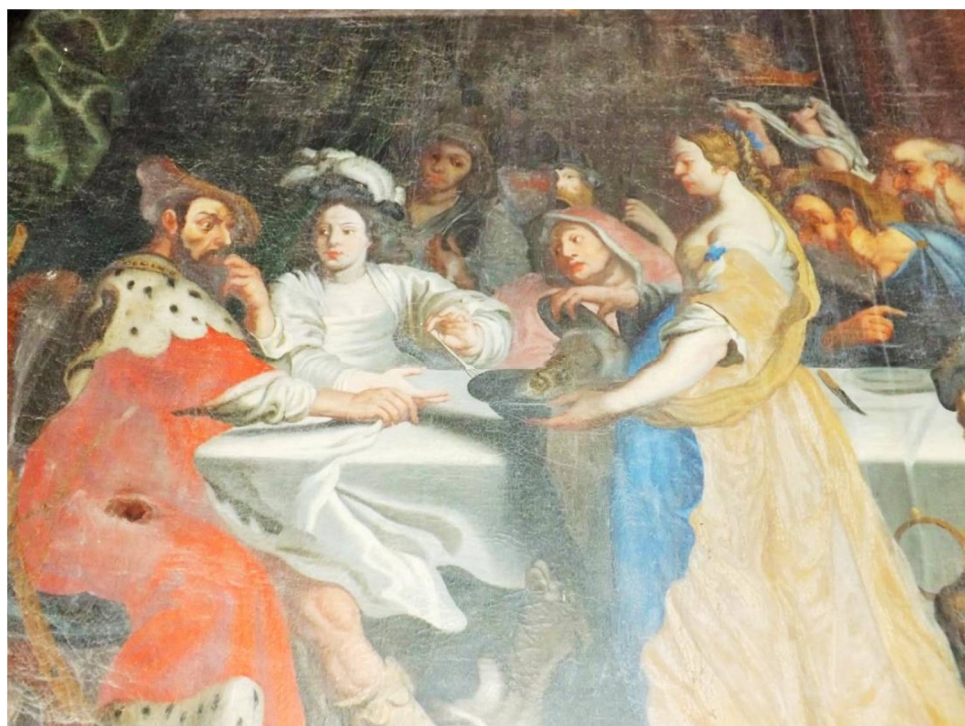
[44] Obraz sv. Jáchyma se sv. Annou a Pannou Marií.

[45] Obraz sv. Barbory.

[46] Obraz Stětí sv. Jana Křtitele.

[47] Obraz Stětí sv. Jana Křtitele – detail.

[48] Tři erby obnovitelů kláštera na vítězném oblouku.

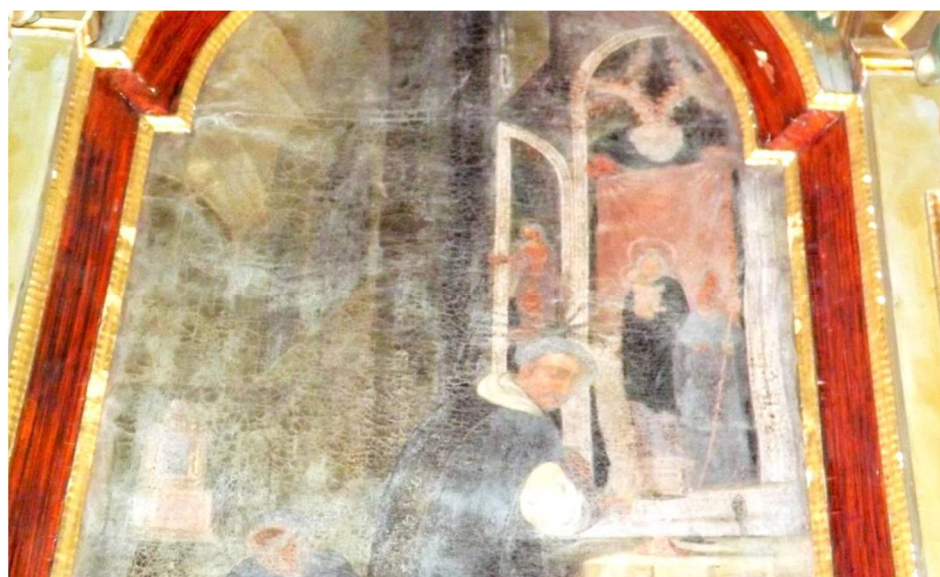
[49] Oltář svaté Dobrotivé.

[50] Oltář svaté Dobrotivé - oltářová socha.

[51] Oltář Mikuláše Tolentinského.

[52] Oltář Mikuláše Tolentinského – detail ústředního obrazu.

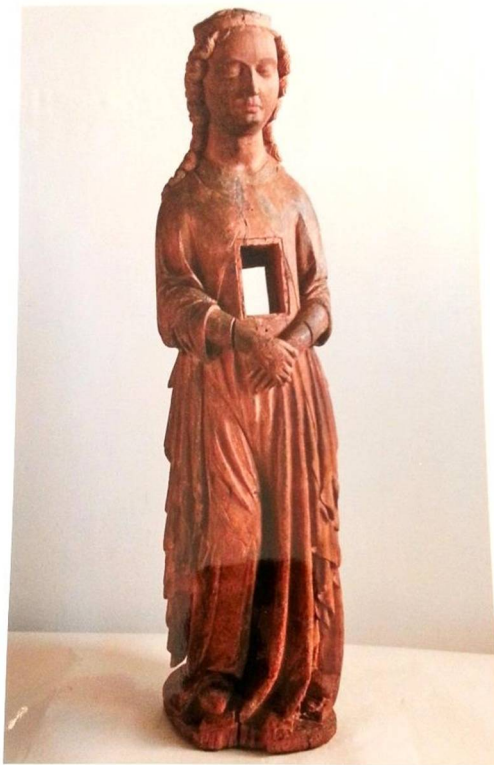

[53] Socha svatě Dobrotivé – stav před restaurováním.

[54] Socha svatě Dobrotivé – v průběhu restaurování.

[55] Socha svaté Dobrotivé – stav po restaurování.

[56] Rytina svaté Dobrotivé s vyobrazením kláštera, údajně z roku 1679.